

NACRT

**STRATEŠKA PLATFORMA ZA RJEŠAVANJE PITANJA NACIONALNIH
MANJINA
U BOSNI I HERCEGOVINI**

Sarajevo, decembar 2014. godine

Sadržaj

1. UVOD.....	4
1.1 Svrha izrade Strateške platforme	5
1.2 Ciljevi Strateške platforme	7
1.3 Metodologija izrade Strateške platforme.....	7
1.3.1 Intersektorski i sistemski pristup	8
2. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA	11
2.1 Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	11
2.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	12
2.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	13
2.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	13
2.5 Ekonomska, socijalna i kulturna prava / SAŽETAK.....	14
2.5.1 Nalazi SWOT analize	14
2.5.2 Strateški prioriteti	15
3. PREKOGRANIČNA SURADNJA	16
3.1 Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	16
3.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	17
3.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	18
3.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	18
3.5 Prekogranična suradnja / SAŽETAK	19
3.5.1 Nalazi SWOT analize	19
3.5.2 Strateški prioriteti	20
4. OBRAZOVANJE NA MATERNJEM JEZIKU.....	21
4.1 Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	21
4.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	22
4.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	22
4.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	23
4.5 Obrazovanje na maternjem jeziku / SAŽETAK.....	23
4.5.1 Nalazi SWOT analize	24
4.5.2 Strateški prioriteti	24
5. NJEGOVANJE I OČUVANJE KULTURE I KULTURNOG NASLIJEĐA	26
5.1 Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	26
5.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	27
5.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	27
5.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	28
5.5 Njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa / SAŽETAK.....	29
5.5.1 Nalazi SWOT analize	29
5.5.2 Strateški prioriteti	30
6. POLITIČKO UČEŠĆE, GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA.....	31
6.1 Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	31
6.1 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	32
6.2 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	32
6.3 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	33
6.4 Političko učešće, građanska i politička prava / SAŽETAK.....	34
6.4.1. Nalazi SWOT analize	34
6.4.1 Strateški prioriteti	35
7. PRISTUP MEDIJIMA I INFORMACIJAMA	36

7.1	Poglavlje 1 - Nivo institucija BiH	36
7.2	Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH.....	36
7.3	Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska.....	37
7.4	Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH	38
7.5	Pristup medijima i informacijama / SAŽETAK	38
7.5.1	Nalazi SWOT analize	39
7.5.2	Strateški prioriteti	39
8.	ANEKS I – PRAVNI PROPISI.....	41
8.1	Međunarodni instrumenti.....	41
8.2	Zakonodavni okvir u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH.....	42
9.	ANEKS II – PRIMJERI IZ PRAKSE	45
9.1	UVOD.....	45
9.2	EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA	45
9.3	PREKOGRANIČNA SURADNJA	46
9.4	OBRAZOVANJE NA MATERNJEM JEZIKU	48
9.5	NJEGOVANJE I OČUVANJE KULTURE I KULTURNOG NASLIJEĐA	49
9.6	POLITIČKO UČEŠĆE, GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA.....	49
9.7	PRISTUP MEDIJIMA I INFORMACIJAMA	50
10.	ČLANOVI RADNIH GRUPA	53

1. UVOD

Glavni cilj izrade **Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini** (u daljnjem tekstu Strateška platforma ili Platforma) je podržati nadležne vlasti Bosne i Hercegovine u provedbi njenih međunarodnih obaveza u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina. Na taj način će se postići veći stepen sigurnosti i stabilnosti u zemlji kroz poticanje poštivanja raznolikosti, unapređenje konsenzusa, inkluzivni politički diskurs i demokratske prakse upravljanja. Provedba platforme će povećati sposobnost države za reguliranje i zaštitu prava nacionalnih manjina. Rad na izradi Strateške platforme započeo je u 2010. godini.

Projekt koji je imao za cilj izradu Strateške platforme imao je tri cilja/rezultata:

Prvi rezultat/cilj se odnosio na analizu položaja nacionalnih manjina u zemlji, na temelju postojećih izvještaja i podataka prikupljenih od udruženja nacionalnih manjina. Ove podatke je prikupila Misija OSCE-a („Analiza“ OSCE, 2010. godine). Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH imalo je vodeću koordinirajuću ulogu u projektu. Misija OSCE-a u BiH je usmjeravala i olakšala cjelokupan proces kroz suradnju i inkluzivnost svih aktera.

Drugi rezultat/cilj bio je usmjeren na izradu dokumenta Strateške platforme, koji je uključivao predstavnike nacionalnih manjina (predstavnike vijeća/savjeta i saveza nacionalnih manjina), kao i predstavnike nadležnih institucija svih nivoa vlasti zaduženih za zaštitu i provedbu prava nacionalnih manjina.

Treći rezultat/cilj se odnosio na unapređenje sposobnosti nadležnih organa države za provedbu Strateške platforme i obaveza u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina. To će se postići kroz postizanje širokog konsenzusa o Strateškoj platformi među svim nivoima vlasti i javnosti. Trenutno ne postoji jedinstven pristup nadležnih institucija kad se radi o pitanjima od važnosti za nacionalne manjine. Kroz uključenje svih nivoa vlasti u izradu Strateške platforme kapaciteti nadležnih institucija su poboljšani, a samim tim je unaprijeđeno razumijevanje problema nacionalnih manjina.

Članovi radnih grupa i institucije koje su učestvovala u razvoju Strateške platforme služit će kao institucionalne veze i ključni stratezi za njenu implementaciju u nadležnim institucijama. Predložena su dva naknadna sastanka nakon usvajanja Strateške platforme. Godinu dana nakon implementacije Strateške platforme predviđen je sastanak radnih grupa, koje će raspravljati o tempu provedbe i mogućim rješenjima nastalih problema. U drugoj godini treba

biti održana još jedna procjena statusa nacionalnih manjina, kako bi bio ocijenjen utjecaj Strateške platforme na ciljnu grupu.

Izrada i usvajanje akcionih planova, sa konkretnim mjerama i budžetom, najkasnije u roku od jedne godine od usvajanja Strateške platforme i provedba planiranih aktivnosti, uveliko će doprinijeti unapređenju i razvoju okvira za zaštitu prava nacionalnih manjina.

1.1 SVRHA IZRADE STRATEŠKE PLATFORME

Vlasti u BiH su potpisnice međunarodnih obaveza za zaštitu nacionalnih manjina, uključujući Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina (FCNM), Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR), Konvenciju o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (ICERD), koje čine sastavni dio Ustava BiH. Kao članica OSCE-a, Bosna i Hercegovina je prihvatila preporuke visokog komesara za nacionalne manjine i Smjernice o provedbi prava nacionalnih manjina (Haške preporuke u vezi s obrazovnim pravima nacionalnih manjina, 1996. godine; Oslo, Preporuke u vezi s jezičkim pravima nacionalnih manjina, 1998. godine; Lund, Preporuke za efikasno učešće nacionalnih manjina). Zaključcima Konferencije OSCE-a o ljudskoj dimenziji u Beču 1989. i Kopenhagenu 1990. godine, također se naglašava važnost jednakog pristupa pravima za sve, bez diskriminacije, na temelju etničkog porijekla.

U Bosni i Hercegovini Zakonom je prepoznato 17 nacionalnih manjina, koje su navedene u Ustavu kao „Ostali“, pored tri konstitutivna naroda.¹ Iako su nacionalne manjine nezamjenjiv činilac bosanskohercegovačkog društva, njihova prisutnost i učešće u javnom životu su ograničeni, zbog prisutne asimilacije i brojčane i strukturalne etničke dominacije tri konstitutivna naroda. Interesi konstitutivnih naroda ostaju ključni fokus političkih odluka. Evropski sud za ljudska prava je, u 2009. godini, presudio da ustavna odredba BiH ograničava prava nacionalnih manjina da se kandidiraju za visoke pozicije, za koje samo članovi konstitutivnih naroda mogu biti imenovani, čime se krši princip nediskriminacije, ustanovljen u Evropskoj konvenciji za ljudska prava i temeljne slobode i popratnom Protokolu 12.²

---

¹ Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BiH navodi 17 nacionalnih manjina: Albance, Crnogorce, Čehe, Italijane, Jevreje, Mađare, Mekedonce, Nijemce, Poljake, Rome, Rumune, Ruse, Rusine, Slovake, Slovence, Turke, Ukrajinke.

² Presuda Evropskog suda za ljudska prava glasi: „Zabranjujući jednom Romu ili Jevreju da se kandidira za izbore u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH ili izbore za državnog predsjednika, znak je diskriminacije i povrede njihovih izbornih prava.“

- http://www.coe.org.rs/eng/news_sr_eng/?conid=1545

Osim nedovoljne provedbe zakona i politike za zaštitu prava nacionalnih manjina, nedostatak koordinacije između različitih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini dodatno utječe i na problem provedbe. Vladina podrška organizacijama nacionalnih manjina ostaje ograničena i sporadična, podrška u radu i djelovanju nije identična u oba entiteta, a nedostaje podrška sa nivoa zajedničkih institucija. Osobe, koje ne pripadaju lokalnoj većini, često se susreću sa diskriminacijom u oblastima zapošljavanja, stanovanja, socijalne zaštite i ostvarivanja penzijskog statusa. Postoji nedostatak aktualnih statističkih podataka o broju pripadnika nacionalnih manjina u BiH, što dodatno komplicira primjenu postojećih zakona o nacionalnim manjinama i razvoj i provedbu ciljanih mjera za poboljšanje stanja nacionalnih manjina. Izvještaji međunarodnih organizacija, naročito Mišljenja Savjetodavnog odbora Vijeća Evrope, upozoravaju na to da se govor mržnje na račun etničke, nacionalne ili vjerske pripadnosti često koristi, posebno u politici. Jezici nacionalnih manjina ne koriste se dovoljno u javnosti i kulturnom životu, uključujući radio i televizijske programe. Mogućnosti da se uči jezik nacionalnih manjina u javnim školama vrlo su oskudne i ograničene.³

Bez učešća većine, pripadnici nacionalnih manjina u odnosu na konstitutivne narode imaju manje mogućnosti da samostalno pokrenu inicijative za poboljšanje njihovog statusa. Podržati nacionalne manjine da ujedine svoje glasove i izađu iz sjene konstitutivnih naroda bit će važan korak dalje u smjeru inkluzivnog, raznolikog i nijansiranog civilnog društva u BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice imalo je glavnu koordinirajuću ulogu u razvoju i izradi dokumenta Strateške platforme. Misija OSCE-a je koordinirala i olakšala logističke aspekte projekta izrade Strateške platforme. Javnost i ostali činioci iz nevladinog sektora – udruženja nacionalnih manjina, uključeni su u diskusije o nacrtu Strateške platforme u fazi usvajanja dokumenta. Ravnoteža spolova bila je također uzeta u obzir pri izboru članova radnih grupa i aspekt roda je razmatran u sklopu pitanja o nacionalnim manjinama tokom cijelog projekta.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini i ranije je poduzimala korake za rješavanje postojećih problema pripadnika nacionalnih manjina, uključujući oblast obrazovanja, političke participacije i pitanja Roma. Misija OSCE-a u BiH je, u jesen 2010. godine, provela ankete o statusu nacionalnih manjina u državi. Ovim aktivnostima podržan je proces izrade dokumenta Strateške platforme. Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske osnovan je u martu 2007.

---

³ Za detaljniju procjenu situacije za nacionalne manjine u BiH pogledajte Rezoluciju Komiteta ministara Vijeća Evrope o implementaciji Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u BiH, od 9. decembra 2009. godine i Treće mišljenje o BiH Savjetodavnog komiteta Vijeća Evrope o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, od 7. marta 2013. godine.

- http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_CM_Res_BiH_en.pdf
- http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_BiH_en.pdf

godine; godinu dana nakon osnivanja Savjeta u Republici Srpskoj, na nivou BiH je, u aprilu 2008. godine, osnovano Vijeće nacionalnih manjina BiH; a u decembru 2009. godine osnovano je i Vijeće nacionalnih manjina Federacije Bosne i Hercegovine. Predstavnici ovih vijeća/savjeta/saveza bili su uključeni u razvoj i izradu Strateške platforme za nacionalne manjine, čime su njihovi kapaciteti znatno pojačani, što treba utjecati i na proces donošenja odluka.

1.2 CILJEVI STRATEŠKE PLATFORME

Primarni:

- Provesti obaveze BiH u oblasti zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina i unaprijediti primjenu propisa u BiH o nacionalnim manjinama, u skladu sa standardima Evropske unije (EU).
- Povećati kapacitete i koordinaciju državnih i entitetskih vijeća/savjeta/saveza nacionalnih manjina i nevladinih organizacija nacionalnih manjina za efikasno zalaganje za ostvarenje prava nacionalnih manjina.

Sekundarni:

- Podići nivo svijesti o pravima nacionalnih manjina. Podići nivo svijesti o dužnosti poštivanja prava nacionalnih manjina od strane svih relevantnih aktera.

1.3 METODOLOGIJA IZRADE STRATEŠKE PLATFORME

Metodologija izrade Strateške platforme prilagođena je osnovnoj viziji platforme i zadatku da se osigura ostvarivanje prava nacionalnih manjina u BiH u skladu sa preuzetim međunarodnim obavezama i u skladu sa misijom jačanja kapaciteta nadležnih vlasti, kao i udruženja nacionalnih manjina za provedbu tih obaveza, kako bi se državne, entitetske, kantonalne i lokalne vlasti, kao i nacionalne manjine mogle osloniti na svoje snage i iskoristiti razvojne potencijale i mogućnosti za funkcioniranje i razvoj sistema zaštite nacionalnih manjina. Ranije usvojena "Strategija Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma" sastavni je dio ove Strateške platforme.

Metodološki pristup izradi Strateške platforme zasniva se na analizi stanja i identifikaciji problema, na osnovu kojih se donose mjere za njihovo otklanjanje. Analiza obuhvata:

- odredbe zakonodavstva u BiH u oblasti ekonomskih, socijalnih, obrazovnih, kulturnih, medijskih, građanskih i političkih prava nacionalnih manjina, kao i prava na prekograničnu suradnju na svim nivoima vlasti;
- obaveze i standarde koji proizilaze iz međunarodne pravne regulative.

Analiza normativnog aspekta usklađenosti oblasti prava nacionalnih manjina s međunarodnom pravnom regulativom obuhvata identifikaciju važećih propisa i postojeće prakse⁴; utvrđivanje stanja između zatečenog i željenog (prepoznavanje problema i/ili neusklađenosti), te preporuke za usklađivanje. Međunarodnu pravnu regulativu čine međunarodni ugovori iz oblasti prava nacionalnih manjina, Sporazum o stabilizaciji i suradnji BiH s institucijama EU, pravna stečevina Evropske unije u vezi sa zaštitom prava nacionalnih manjina, kao i bilateralni ugovori, koje je BiH potpisala sa matičnim zemljama nacionalnih manjina.

Na početku izrade Strateške platforme formiran je Izvršni odbor, kao stručno tijelo koje je nadležno za usuglašavanje i izradu teksta Strateške platforme i određivanje načina provedbe Strateške platforme. U procesu izrade nacrtu Strateške platforme osnovano je šest tematskih radnih grupa, kojima je povjerena izrada materijala kao temelj i podrška Izvršnom odboru za pripremu teksta Strateške platforme i usvajanje plana aktivnosti za postizanje strateških ciljeva. To su: Radna grupa za ekonomska, socijalna i kulturna prava, Radna grupa za očuvanje i razvoj kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina, Radna grupa za obrazovanje, Radna grupa za pristup nacionalnih manjina medijima i informacijama, Radna grupa za političko učešće nacionalnih manjina, građanska i politička prava i Radna grupa za prekograničnu suradnju.⁵

Na sastancima Izvršnog odbora i u skladu sa prethodnim konsultacijama sa članovima radnih grupa, identificirane su prioritetne oblasti na koje se treba usredsrijediti tokom izrade i provedbe dokumenta. Usvojeni su zajednički principi/smjernice rada za sve radne grupe, kao polazna osnova za rad.

1.3.1 Intersektorski i sistemski pristup

Zaštita nacionalnih manjina je predmet više nivoa vlasti i resora u BiH. U članstvo radnih grupa imenovani su predstavnici različitih nivoa vlasti, što je neophodno za provedbu strateških ciljeva za svih šest tematskih oblasti, za povezivanje pojedinih sektorskih politika i izgradnju temelja za ostvarivanje sinergijskih učinaka aktivnosti i poboljšanja položaja nacionalnih manjina. Tako se omogućuje koherentan sistem zaštite nacionalnih manjina i finansiranje konkretnih mjera u okviru preuzetih obaveza, kao jedna od ključnih postavki za osiguranje, funkcioniranje i razvoj sistema zaštite.

---

⁴ Relevantni pravni akti navedeni su u Aneksu 1.

⁵ Predstavnici Brčko distrikta BiH nisu učestvovali u radu radnih grupa.

1.3.2 Dugoročna perspektiva

Dokument pruža integralni okvir za provedbu ključnih zakonskih, podzakonskih i drugih regulatornih instrumenata u oblasti zaštite nacionalnih manjina u BiH, kao osnovni strateški instrument za provedbu i unapređenje postojećeg stanja. Kako bi bili osigurani uvjeti za stabilnost razvoja na putu ka ostvarivanju vizije, neophodna je suradnja i jačanje partnerstava između Vijeća ministara BiH, ministarstava, institucija javnog sektora, medija i organizacija nacionalnih manjina i cjelokupnog civilnog društva, koji će, prema svojim odgovornostima, ovlastima i mogućnostima, doprinijeti kontinuitetu i ostvarenju postavljenih ciljeva.

1.3.3 Inkluzivni pristup

U ovom pristupu ističe se značaj ostvarivanja prava nacionalnih manjina, bez diskriminacije, u okviru političkog, pravnog, ekonomskog, socijalnog, i kulturnog razvoja društva, poštivanja ljudskih prava svih građana i unapređenja političkog i pravnog sistema. Strateška platforma nastoji odgovoriti na potrebe nacionalnih manjina u BiH, koje su osigurane u preuzetim međunarodnim obavezama i u zakonodavstvu u BiH na konsenzualan način, kao dijela sveobuhvatnog sistema ljudskih prava, uzimajući u obzir, kako evropske trendove i primjere dobre prakse u oblasti zaštite nacionalnih manjina, tako i pravni, politički, socijalni i ekonomski kontekst ostvarivanja ljudskih prava nacionalnih manjina u BiH.

1.3.4 Način rada

Na temelju prethodno pripremljene analize stanja (Analiza OSCE-a, 2010. godine), sve su tematske radne grupe provele SWOT analize u pojedinim oblastima zaštite nacionalnih manjina u BiH, koje sadrže nalaze na kojima je zasnovan i plan izrade Strateške platforme.

Polazeći od postojećeg stanja, opredijeljeni su ključni razvojni izazovi pred kojima se nalazi sistem zaštite manjina u BiH i mjere čijom implementacijom se mogu postići potrebne promjene za ostvarenje osnovne vizije. Radne grupe opredijelile su potrebe, postojeće potencijale/snage, unutarnje slabosti, mogućnosti i prijetnje/rizike, na kojima se zasnivaju strateški prioriteti i planiraju aktivnosti u svih šest tematskih oblasti zaštite manjina u BiH, na nivou BiH i njena dva entiteta.⁶ Strateški pravci i ciljevi usmjereni su ka osmišljavanju politike, akcija i mjera, čijom se primjenom obavljaju potrebne promjene u društvu, kako bi se došlo do ostvarenja vizija u oblasti razvijanja i provedbe prava manjina.

---

⁶ Primjeri iz prakse koji ilustriraju provedbu pojedinih segmenata zaštite prava nacionalnih manjina navedeni su u Aneksu II, u skladu sa redoslijedom tematskih cjelina u tekstu.

Neke od tematskih oblasti bile su već ranije definirane kao potreba ili pravo manjinskih zajednica, ili su, po svom obimu, vezane za određenu manjinu ili teritorij / obrazovanje, kultura i mediji/, a za druge tematske oblasti je karakteristično da, u većem dijelu, uopće nisu bile prepoznate ili priznate kao posebna prava manjina, a vezana su za cjelokupan politički ili socijalno-ekonomski život u BiH /ekonomska i socijalna prava, prekogranična suradnja i politička participacija nacionalnih manjina/. Iz toga proizilaze i određene razlike u koncipiranju teksta Strateške platforme, koji se odnosi na plan provedbe i konkretne mjere i nosioce aktivnosti u određenim oblastima zaštite manjina.⁷

---

⁷ Rad i raspravu radnih grupa usmjeravali su konsultanti/međunarodni stručnjaci iz oblasti zaštite manjina. Materijali i zapisnici sastanaka radnih grupa, kao i konačni izvještaji konsultanata dostupni su u dokumentaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i u Uredu OSCE-a za ljudska prava u BiH.

2. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

S obzirom na već usvojenu zakonsku regulativu u BiH u oblasti zaštite prava manjina i u tom okviru i ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, na prvom mjestu treba istaknuti da postojeći državni i entitetski zakoni nisu međusobno usuglašeni. S obzirom na veoma tešku socijalnu i ekonomsku situaciju u državi i ogroman broj nezaposlenih u zemlji, bitno je istaknuti da je potrebno usvojiti konkretne mjere pozitivne diskriminacije za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u organima uprave i drugim javnim službama na svim nivoima vlasti, što je, po mišljenju zastupničkih organa nacionalnih manjina, od bitnog značaja za ostvarivanje ekonomskih i socijalnih prava pripadnika manjina. Bitno je istaknuti da je u BiH usvojen Zakon o zabrani diskriminacije, koji je usklađen s evropskim standardima kao odgovarajući normativni okvir za eliminaciju diskriminacije.

2.1 Poglavlje 1. – Nivo institucija BiH

Za ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava nacionalnih manjina najznačajnije su odredbe *Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH*, koji je usvojen 2003. godine i dopunjen 2005. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 12/03 i 76/05) i *Zakona o zabrani diskriminacije*, koji je usvojen 2009. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/09), i koji je usmjeren na uključivanje svih građana, bez diskriminacije, što je od posebne važnosti za pripadnike svih ugroženih grupa. Usvojena je Strategija za Rome i Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stanovanja i ostvarivanja zdravstvene zaštite.

Na državnom nivou, najvažnija obaveza u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava je provedba odredaba preuzetih u Evropskoj socijalnoj povelji i Revidiranoj Evropskoj socijalnoj povelji (1996.) i u Međunarodnom sporazumu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, koji je usvojen u decembru 1966. godine, a stupio je na snagu u januaru 1976. godine. Odredbama Socijalne povelje i Međunarodnog sporazuma utvrđena je zabrana diskriminacije u uživanju prava. BiH je preuzela i obaveze za stvaranje uvjeta za očuvanje identiteta svih pripadnika nacionalnih manjina, propisane u članu 4. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, čije su odredbe sastavni dio pravnog sistema u BiH.

Ono što su pripadnici nacionalnih manjina istaknuli kao problem odnosi se na usvajanje mjera pozitivne diskriminacije za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina. Članom 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BiH

propisuje se da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na zapošljavanje u organima uprave i drugim javnim službama na svim nivoima, srazmjerno procentu njihovog učešća u broju stanovnika, prema posljednjem popisu u BiH, u skladu sa zakonima koji reguliraju ovu oblast, te da nadležne vlasti: država, entiteti, kantoni i općine, itd., mogu svojim propisima privremeno utvrditi i veće kvote za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, te poduzimati i druge odgovarajuće mjere za postizanje brže i potpunije ravnopravnosti pripadnika nacionalnih manjina.

Zato je predloženo da se primjenjuje princip poštivanja individualnih prava, bez diskriminacije, i individualnih potreba na upotrebu jezika, izražavanje identiteta i očuvanje kulture pripadnika nacionalnih manjina, jer su u BiH nacionalne manjine većinom naseljene u manjem broju, tj. nisu geografski koncentrirane da bi mogle ostvarivati grupna (teritorijalna) prava na određenim područjima. Tako bi se postigla veća uključenost, a samim tim i suzbila diskriminacija. U tom smislu treba ojačati mehanizme koji štite individualna prava, kao što je suradnja pripadnika nacionalnih manjina i njihovih udruženja (vijeća/savjeta i saveza) s Institucijom ombudsmana u konkretnim slučajevima diskriminacije i kod podnošenja izvještaja o pojavama diskriminacije i provedbe odluka u slučajevima diskriminacije pripadnika nacionalnih manjina u BiH.

2.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH

Zakonski okvir za nediskriminaciju zasnovan je na evropskim principima, ali se u praksi ne primjenjuje dovoljno. Stimulativne mjere za zapošljavanje pripadnika manjina predviđene su u *Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u FBiH*, koji je usvojen 2008. godine. U praksi je potreban fleksibilniji pristup pri usvajanju mjera pozitivne diskriminacije za zapošljavanje pripadnika svih nacionalnih manjina, a to je da se posebna prava nacionalnih manjina ne bi trebala temeljiti samo na broječanim pokazateljima, odnosno fiksnim procentima učešća manjina u sastavu stanovništva, kako broježani pokazatelji, umjesto da budu garancija ostvarivanja prava, ne bi, ustvari, postali prepreka za ostvarivanje prava. Broježani kriterij treba biti nadopunjen odrednicom da se prava manjina osiguravaju i u drugim slučajevima, ako postoji izraženi interes udruženja pripadnika nacionalnih manjina.

Članom 15. *Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina FBiH* propisuje se da će mjerodavne vlasti Federacije BiH, kantona, grada i općina, svojim propisima utvrditi stimulativne mjere za zapošljavanje i veće kvote za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, te poduzimati i druge odgovarajuće mjere za postizanje brže i potpunije jednakopravnosti pripadnika nacionalnih manjina.

2.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska

Zakonodavni okvir uspostavljen je u *Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u RS*, koji je usvojen 2005. godine. Zakon se, u poglavlju o ekonomskim i socijalnim pravima, ograničava na službenu upotrebu jezika u javnom sektoru, i u članu 15. propisuje: *U gradovima, općinama i mjesnim zajednicama, u kojima pripadnici nacionalnih manjina čine apsolutnu ili relativnu većinu stanovništva, u finansijskim, bankarskim, poštanskim i drugim službama javnog sektora, kroz uplatnice, obrasce i formulare, te u bolnicama, domovima za stare osobe i drugim socijalnim ustanovama, obavezno se omogućava upotreba jezika manjina.*

Članom 11. predviđa se da se, ako pripadnici nacionalnih manjina to zahtijevaju, osigurava učenje njihovog jezika, književnosti, historije i kulture na jeziku manjine kojoj pripadaju, kao dodatna nastava, neovisno o broju pripadnika nacionalne manjine, u skladu s općim aktima o izvođenju nastave. To omogućava provedbu mjera afirmativne akcije i tamo gdje, naprimjer, postoji samo jedan učenik iz reda nacionalnih manjina u razredu, kome se pravo na učenje maternjeg jezika može osigurati vaninstitucionalnim rješenjima, tako što se može formirati grupa učenika iz susjednih općina ili škola, ili organizirati nastava maternjeg jezika preko udruženja, itd.

2.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH

Statut Brčko distrikta BiH nema posebne odredbe kojima se definiraju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, a u Glavi I (opće odredbe) u članu 1. tačka 4 navedeno je:

„Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Brčko distrikta BiH moraju biti u skladu sa važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.“

Član 1.2 tačka 4 Izbornog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08) definira pripadnost nacionalnoj manjini:

„Pripadnik nacionalne manjine“ je državljanin Bosne i Hercegovine, koji ne pripada nijednom od tri konstitutivna naroda. Nacionalnu manjinu čine osobe istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne historije, i drugih obilježja.

2.5 Ekonomska, socijalna i kulturna prava / SAŽETAK

Vizija	Misija
Zaštita, promocija i unapređenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava pripadnika nacionalnih manjina, puna pravna i faktička ravnopravnost među pripadnicima manjina i svim članovima društva, zabrana bilo kakve diskriminacije i nejednakosti u skladu s obavezama predviđenim u ratificiranim međunarodnim instrumentima i ustavnopravnom sistemom u BiH.	Informiranje i edukacija većinske populacije, sistemska edukacija civilnih službenika/institucije BiH, FBiH, RS, BD BiH/ o važnosti uključivanja prava nacionalnih manjina, osnaživanje nacionalnih manjina u ostvarivanju prava na nediskriminaciju, stvaranje infrastrukture i materijalna i tehnička podrška udruženjima nacionalnih manjina.

2.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
Ustavne odredbe i temeljna zakonska podloga u BiH, koja garantira ljudska prava i prava nacionalnih manjina, i u tom sklopu potiče ostvarenje ekonomskih i socijalnih prava nacionalnih manjina, bez ikakve diskriminacije. BiH je ratificirala temeljne međunarodne dokumente iz oblasti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, koji se odnose na ekonomska i socijalna prava nacionalnih manjina.	Stimulativne mjere za zapošljavanje pripadnika manjina još uvijek nisu dovoljno efikasne. U praksi se otežano postiže faktička ravnopravnost pripadnika manjina, jer postojeće mjere nisu dovoljno efikasne. Nedostatak infrastrukture i osposobljenog kadra u udruženjima i vijećima nacionalnih manjina za prepoznavanje i prijavu slučajeva diskriminacije.
Mogućnost	Prijetnja / Rizici
Edukacija većinske populacije, službenika u javnom sektoru i unapređenje osposobljenosti pripadnika nacionalnih manjina, posebno vijeća i udruženja nacionalnih manjina za sistemski pristup u ostvarivanju mjera pozitivne diskriminacije u oblasti ekonomskih i socijalnih prava nacionalnih manjina doprinosi uključivanju nacionalnih manjina u društvo. Unapređenje osposobljenosti vijeća i udruženja nacionalnih manjina za zastupanje pripadnika nacionalnih manjina u slučajevima diskriminacije potpomaže provedbu i evaluaciju zakonskih odredaba.	Mogući otpori usvajanju stimulativnih mjera za osiguravanje ekonomskih i socijalnih prava nacionalnih manjina (u entitetima, kantonima, gradovima) kao posljedica djelovanja političkih faktora, odnosno nedovoljno razvijene svijesti većinskog stanovništva. Nedovoljna spremnost političkih faktora za usvajanje fleksibilnijih uvjeta za zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina i za provedbu zakonskih odredaba o zabrani diskriminacije. Nedostatak interesa pripadnika nacionalnih manjina i nedostatak infrastrukture i osposobljenog kadra u redovima nacionalnih manjina. Problem neizjašnjavanja pripadnika nacionalnih manjina kao takvih.

2.5.2 Strateški prioriteti

Strateški prioritet 1: Izraditi i usvojiti akcione planove na različitim nivoima vlasti za provedbu Strateške platforme u roku od jedne godine od dana usvajanja Platforme. Predstavnike udruženja nacionalnih manjina i civilnog društva, koji predstavljaju nacionalne manjine, obavezno uključiti u proces izrade akcionih planova, u odabir, informiranje, odobravanje sredstava i evaluaciju projekata i programa.

Strateški prioritet 2: Unaprijediti suradnju Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH sa predstavnicima savjeta/vijeća i saveza nacionalnih manjina u BiH.

Strateški prioritet 3: Osposobljavanje javnog sektora za rad u multietničkim sredinama i za informiranje pripadnika nacionalnih manjina.

3. PREKOGRANIČNA SURADNJA

U Aneksu Ustava BiH navedeni su svi međunarodni ugovori kojima je država pristupila, a Ustavom se propisuje da entiteti, Federacija BiH i Republika Srpska, mogu sklapati ugovore s drugim državama, kao i međunarodne ugovore, uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH. S obzirom na već usvojenu zakonsku regulativu u oblasti zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina, treba istaknuti da su usvojeni pravni akti formalno usklađeni s evropskim standardima i da se pozivaju na odredbe Okvirne konvencije. Zakonima za zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, te odgovarajućim zakonima dvaju entiteta propisuje se da entiteti, kantoni, gradovi i općine osiguravaju sredstva za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, ali za sada nema mehanizama sistematske kontrole nad provedbom tih odredaba.

Drugi nedostatak je u tome da mogućnosti korištenja pretpristupnih fondova EU, koji mogu uključivati BiH i zemlje porijekla nacionalnih manjina, nisu dovoljno iskorištene. Jedan od razloga je složenost prijave projekata prekogranične suradnje, koja zahtijeva neophodnu stručnost članova, kako entitetskih i državnog savjeta/vijeća za nacionalne manjine, a predviđa i obavezno sufinansiranje projekata od strane državnih, entitetskih ili lokalnih organa.

U cjelini, zakonodavni okvir u Bosni i Hercegovini osigurava temeljna prava nacionalnih manjina u skladu sa međunarodnim standardima, uključujući i pravo nacionalnih manjina na prekograničnu suradnju. U Bosni i Hercegovini dosad su realizirani određeni oblici pomoći matičnih zemalja pripadnicima nacionalnih manjina u suradnji s ambasadama, odnosno direktno iz zemalja s kojima dijele istu kulturu, jezik i tradiciju.

3.1 Poglavlje 1 – Nivo institucija BiH

U okviru suradnje sa matičnim zemljama za pripadnike manjina, jedno od glavnih pitanja je i pitanje dvojnog državljanstva. U vezi s tim, Ustavni sud Bosne i Hercegovine naložio je 2011. godine Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da izmijeni članove 4. i 17. Zakona o državljanstvu Bosne i Hercegovine, koji određuju da se sticanjem državljanstva druge zemlje gubi državljanstvo BiH, osim ako nisu sklopljeni bilateralni sporazumi. S obzirom na to da BiH ima sklopljeno svega nekoliko sporazuma (naprimjer: sa Srbijom, Švedskom, Hrvatskom), dio građana bio je prisiljen odricati se državljanstva BiH. Odlukom Ustavnog suda BiH U-9/11, od 28. septembra 2012. godine, utvrđeno je da su odredbe

članova 17. i 39. Zakona o državljanstvu BiH u suprotnosti s Ustavom BiH, te da one prestaju važiti. Na ovaj način su spriječene negativne posljedice navedenih odredaba za državljane BiH, koji su stekli državljanstvo druge države sa kojima BiH u ovom trenutku nema zaključene bilateralne sporazume o dvojnog državljanstvu.

Zajednička pitanja prekogranične suradnje su pitanja poput dvojnog državljanstva, kulturne suradnje, stipendiranja i razmjene studenata, zaštite kulturnih spomenika, osnivanja naučnih ustanova, suradnje medija u razmjeni štampanih materijala, filmova, TV emisija, carinske regulative (pogotovo za oblast kulture i religije).

Neophodno je potaknuti udruženja nacionalnih manjina da učestvuju u međunarodnim projektima koji se odnose na prekograničnu suradnju, te osigurati finansijsko učešće svih nivoa države u provedbi ovakvih projekata. Većina projekata EU traži učešće države u iznosu od 10 – 15 procenata. Projekti međunarodnih organizacija koristan su oblik pomoći, u kojima bi trebala učestvovati udruženja, vijeća/savjeti i savez nacionalnih manjina, kako bi bili izraženi i provedeni autentični interesi pripadnika nacionalnih manjina. Na taj način se mogu osigurati sredstva za različite oblike prekogranične suradnje, koji utječu na unapređenje prava nacionalnih manjina razmjenom iskustava s odgovarajućim asocijacijama manjina u drugim državama, te suradnjom u zajedničkim programima razvoja kulture, obrazovanja i informiranja pripadnika nacionalnih manjina.

U mišljenju Savjetodavnog komiteta Vijeća Evrope povodom Drugog izvještaja Bosne i Hercegovine o provedbi Okvirne konvencije, također se naglašava potreba za sklapanjem bilateralnih ugovora koji mogu doprinijeti očuvanju i razvoju jezika i kulture nacionalnih manjina. Sadržaj bilateralnih sporazuma i ugovora može uključivati pitanja obrazovanja, kao što su: dopunsko školovanje, dopunska nastava, posebni razredi, sufinansiranje stipendiranja učenika, edukacija nastavnika u matičnoj zemlji, kultura, te razmjena studenata, razmjena filmova, knjiga, stručnih koreografa, naučna istraživanja, razmjena umjetničkih nastupa, zaštita kulturnih spomenika i medija.

3.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH

Ustavom BiH propisuje se da entiteti, Federacija BiH i Republika Srpska, mogu sklapati ugovore s drugim državama i međunarodne ugovore, uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH. Zakonom za zaštitu nacionalnih manjina u FBiH propisuje se da entitet, kantoni, gradovi i općine osiguravaju sredstva za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

Nedostaje sistemsko osposobljavanje pripadnika nacionalnih manjina, posebno mladih, za učešće u spomenutim projektima. Vijeća nacionalnih manjina, kao direktni predstavnici

pripadnika nacionalnih manjina, nisu u mogućnosti aktivnije učestvovati u različitim projektima međunarodnih organizacija, jer nije sistemski definiran njihov položaj i nadležnosti, te nije osigurano odgovarajuće finansiranje. Nadležni organi FBiH, kantona, gradova i općina trebaju osigurati stručnu i finansijsku pomoć udruženjima i vijećima nacionalnih manjina, kako bi se osposobili za samostalnu izradu i provedbu projekata koje finansiraju međunarodne organizacije organiziranjem treninga i dodatne edukacije, te sufinansiranjem projekata, kada je to potrebno.

3.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska

Ustav BiH propisuje da entiteti, Federacija BiH i Republika Srpska, mogu sklapati ugovore s drugim državama i međunarodne ugovore, uz suglasnost Parlamentarne skupštine BiH. U Republici Srpskoj usvojen je Zakon za zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u RS, 2005. godine.

U Republici Srpskoj ostvarena je dobra suradnja entiteta i nekih gradova sa matičnim zemljama pripadnika nacionalnih manjina. U raspravi je iznesen niz primjera dobrih projekata sporazuma prekogranične suradnje iz oblasti kulture između gradova Banja Luka i Pula, koji je spomenut kao primjer dobrih praksi. Ciljevi suradnje su širenje multikulturalizma, interkulturalnog dijaloga i poboljšanje položaja nacionalnih manjina, uz puno ostvarenje njihovih prava na lokalnom nivou.

3.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH

Statut Brčko distrikta BiH nema posebne odredbe kojima se definiraju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, međutim u Glavi I (opće odredbe) u članu 1. tačka 4 navedeno je:

„Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Brčko distrikta BiH moraju biti u skladu sa važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.“

Član 1.2 tačka 4 Izbornog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08) definira pripadnost nacionalnoj manjini:

„Pripadnik nacionalne manjine“ je državljanin Bosne i Hercegovine, koji ne pripada nijednom od tri konstitutivna naroda. Nacionalnu manjinu čine osobe istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne historije, i drugih obilježja.

3.5 Prekogranična suradnja / SAŽETAK

Vizija	Misija
<p>Jačanje prekogranične suradnje sa susjednim zemljama i u regiji u cilju unapređenja prava nacionalnih manjina i mira i stabilnosti na tom području. Uspostava bilateralne i regionalne suradnje i uključivanje aktivnosti za unapređenje prava pripadnika nacionalnih manjina u suradnju i bilateralne ugovore sa zemljama porijekla manjina iz BiH, poticanje suradnje i učešća nacionalnih manjina iz BiH u evropskim projektima i korištenje pretpristupnih fondova EU koji mogu uključivati BiH i zemlje porijekla nacionalnih manjina.</p>	<p>Informiranje i edukacija većinske populacije, sistemska edukacija civilnih službenika o važnosti uključivanja pitanja nacionalnih manjina u prekograničnu suradnju, osnaživanje manjina za izradu projekata prekogranične suradnje, planiranje budžeta za finansiranje projekata prekogranične suradnje od strane institucija BiH, FBiH, RS, BD BiH i kantona, gradova i općina. Uključivanje predstavnika nacionalnih manjina u izradu i provedbu sporazuma o prekograničnoj suradnji.</p>

3.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
<p>Ustavne odredbe i temeljna zakonska podloga koja garantira ljudska prava i prava nacionalnih manjina i u tom sklopu potiče uključivanje nacionalnih manjina u prekograničnu suradnju. BiH je ratificirala temeljne međunarodne dokumente iz oblasti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina koji se odnose i na prekograničnu suradnju nacionalnih manjina.</p>	<p>Nisu iskorištene mogućnosti za pokretanje i sufinansiranje projekata prekogranične suradnje. Nepostojanje bilateralnih sporazuma o pravima nacionalnih manjina.</p>
Mogućnost	Prijetnja / Rizici
<p>Prekogranična suradnja omogućava djelovanje na unapređenju ostvarivanja prava nacionalnih manjina u različitim oblastima: kulturi, obrazovanju, učešću nacionalnih manjina u medijima. Unapređenje osposobljenosti pripadnika nacionalnih manjina za učešće u međunarodnim projektima ujedno djeluje i na jačanje uloge nacionalnih manjina u društvu.</p>	<p>Mogući otpori sklapanju bilateralnih i drugih sporazuma za osiguravanje prava nacionalnih manjina (u entitetima, kantonima, lokalnim zajednicama) kao posljedica djelovanja nekih političkih faktora, odnosno nedovoljno razvijene svijesti većinskog stanovništva. Nedovoljna spremnost matičnih zemalja nacionalnih manjina na sklapanje bilateralnih sporazuma i na intenziviranje prekogranične suradnje.</p>

3.5.2 Strateški prioriteti

Strateški prioritet 1: Iznaci modalitete za uvođenje olakšica prilikom uvoza materijala za pokrivanje kulturnih, obrazovnih i drugih potreba nacionalnih manjina.

Strateški prioritet 2: Jačati kapacitete udruženja nacionalnih manjina za izradu projekata i pružiti im stručnu pomoć (IPA i drugi međunarodni fondovi), ili projekata sa državama koje su već članice EU.

Strateški prioritet 3: Neophodno je nastaviti rad na ojačavanju kapaciteta udruženja i savjeta/vijeća nacionalnih manjina kroz različite programe obuka, te dodatno definirati njihovu ulogu kad je u pitanju učešće u bilateralnim projektima sa matičnim zemljama,

Strateški prioritet 4: Potrebno je pojačati informiranje putem ambasada i prenijeti projekte dobrih iskustava iz prakse, te tražiti partnere u realizaciji projekata u zemljama maticama.

4. OBRAZOVANJE NA MATERNJEM JEZIKU

U okviru međunarodnih instrumenata zaštite nacionalnih manjina, obrazovanje na maternjem jeziku i njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa čine srž aktivnosti za očuvanje identiteta. Omogućavanje obrazovanja i učenja pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku doprinosi boljoj pripremi za aktivan i odgovoran život. Međunarodni dokumenti u oblasti obrazovanja promoviraju interkulturalne vrijednosti i njegovanje jezika, kulture i tradicije pripadnika nacionalnih manjina.

4.1 Poglavlje 1 – Nivo institucija BiH

U Okvirnom zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini, u članu 6. stav 1 navodi se da svako dijete ima jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti učešća u odgovarajućem odgoju i obrazovanju, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi. U članu 10. spomenutog Zakona, također se navodi da će jezik i kultura svake nacionalne manjine koja živi u Bosni i Hercegovini biti poštivani i uključivani u predškolsku ustanovu, u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine, Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina i Konvencijom o pravima djeteta.

Okvirnim zakonom o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini, u članu 8. stav 6 navedeno je da se obrazovanje djece pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje prema odredbama Zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 12/03) na jeziku i pismu nacionalnih manjina u skladu s odredbama Okvirnog zakona i drugih zakona kojima se uređuju obrazovni sistemi u Bosni i Hercegovini.

U Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/07 i 59/09), u članu 7. stav 2 navodi se da pristup visokom obrazovanju neće biti ograničen, direktno ili indirektno, prema bilo kojoj stvarnoj ili pretpostavljenoj osnovi, kao što su: spol, rasa, seksualna orijentacija, fizički ili drugi nedostatak, bračno stanje, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom zajednicom, imovina, status po rođenju, starosna dob, ili neki drugi status.

Uprkos postojećoj pravnoj osnovi, koja je u velikoj meri usklađena sa međunarodnim standardima, obrazovanje nacionalnih manjina na maternjem jeziku, u većini slučajeva, u

praksi se organizira, prije svega, kroz različite oblike dopunske nastave za pripadnike nacionalnih manjina, koje se ostvaruje uz povezivanje sa diplomatskim predstavnicima i nevladinim organizacijama matičnih zemalja.

4.2 Poglavlje 2 – Entitetski nivo – Federacija BiH

Obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku u FBiH regulirano je članom 10. Zakona o zaštiti nacionalnih manjina u FBiH: *Pripadnici nacionalne manjine mogu učiti jezik, književnost, historiju i kulturu i na jeziku manjine kojoj pripadaju.*

Nadležne vlasti u Federaciji BiH, u okviru svog obrazovnog programa (predškolskog, osnovnog i srednjeg), obavezne su, u školama u kojima učenici - pripadnici jedne nacionalne manjine čine najmanje jednu trećinu, osigurati obrazovanje na jeziku te manjine, a ako čine jednu petinu, osigurati dodatnu nastavu o jeziku, književnosti, historiji i kulturi manjine kojoj pripadaju, ako to zahtijeva većina njihovih roditelja (stav 2 člana istog Zakona).

Radi ostvarivanja prava iz stava 2 ovog člana, nadležne obrazovne vlasti u Federaciji BiH obavezne su osigurati finansijska sredstva za osposobljavanje nastavnika koji će izvoditi nastavu na jeziku nacionalne manjine, osigurati prostor i druge uvjete za izvođenje dopunske nastave, kao i štampanje udžbenika na jezicima nacionalnih manjina.

U osnovnim školama u FBiH trenutno nema primjera u praksi da su zastupljeni jezici pripadnika nacionalnih manjina u dodatnoj nastavi, a dopunsko obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku organizira se, prije svega, u sklopu finansijske pomoći matičnih zemalja preko udruženja nacionalnih manjina.

4.3 Poglavlje 3 – Entitetski nivo – Republika Srpska

U Republici Srpskoj usvojeno je više zakona i podzakonskih akata, koji reguliraju oblast obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina

Obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku u Republici Srpskoj je regulirano zakonima u oblasti obrazovanja u RS. Član 11. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina RS glasi:

„U okviru predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u općinama, gradovima i u naseljenim mjestima u kojima pripadnici nacionalnih manjina čine apsolutnu ili relativnu većinu stanovništva, osigurava se obrazovanje na jeziku manjine. Ako pripadnici nacionalnih manjina to zahtijevaju, osigurava se učenje njihovog jezika, književnosti, historije i kulture na jeziku manjine kojoj pripadaju, kao dodatnu nastavu, neovisno o broju pripadnika nacionalne manjine, u skladu s općim aktima o izvođenju nastave.

Radi ostvarivanja prava iz stava 1 ovog člana, osiguravaju se potrebna finansijska sredstva u budžetu Republike Srpske, za realizaciju programa u oblasti osnovnog i srednjeg obrazovanja, a u budžetima općina i gradova u oblasti predškolskog obrazovanja, a odnosi se na osposobljavanje nastavnika koji će izvoditi nastavu na jeziku nacionalne manjine, prostor i druge uvjete za izvođenje dodatne nastave i štampanje udžbenika na jezicima nacionalnih manjina.“

U osnovnim školama u Republici Srpskoj trenutno su zastupljena dva jezika pripadnika nacionalnih manjina. To su ukrajinski i italijanski jezik, koji se, uz redovnu nastavu, izučavaju kroz dodatne nastavne sate organizirane za djecu pripadnike nacionalnih manjina.

4.4 Poglavlje 4 – Brčko distrikt BiH

Statut Brčko distrikta BiH nema posebne odredbe kojima se definiraju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, međutim u Glavi I (opće odredbe) u članu 1. tačka 4 navedeno je:

„Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Brčko distrikta BiH moraju biti u skladu sa važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.“

Član 1.2 tačka 4 Izbornog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08) definira pripadnost nacionalnoj manjini:

„Pripadnik nacionalne manjine“ je državljanin Bosne i Hercegovine, koji ne pripada nijednom od tri konstitutivna naroda. Nacionalnu manjinu čine osobe istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne historije, i drugih obilježja.

4.5 Obrazovanje na maternjem jeziku / SAŽETAK

Vizija	Misija
Vizija razvoja sistema obrazovanja u kojima će pripadnici nacionalnih manjina imati mogućnosti da uče jezik manjine ili da se obučavaju na tom jeziku i vizija društva u kojem je pripadnicima nacionalnih manjina omogućeno da razvijaju i njeguju svoju kulturu i kulturno naslijeđe kao neophodne elemente svog identiteta.	Misija sistema obrazovanja / kulturnih politika i nadležnih organa i institucija u ostvarivanju spomenutih vizija u oblasti obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku i njegovanja i očuvanja kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina.

4.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
<p>Postoji pravna regulativa; otvorenost javnih institucija da provode manjinsku politiku, prihvatanje evropskih standarda i inkorporiranje u postojeće zakonodavstvo. BiH je ratificirala temeljne međunarodne dokumente iz oblasti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina koji se odnose i na obrazovanje nacionalnih manjina na maternjem jeziku.</p> <p>Pozitivna društvena atmosfera; uspostavljene institucije, vijeća/savezi nacionalnih manjina, organizacije, udruženja koja se bave pitanjima nacionalnih manjina, politička participacija manjina.</p>	<p>Neusuglašenost pravnih propisa; neprilagođenost zakona stvarnim okolnostima (neprimjenjivost u praksi); nedovoljna informiranost i obaviještenost javnih službenika, kao i pripadnika nacionalnih manjina o pravnim propisima i državnim obavezama na osnovu ratificiranih međunarodnih dokumenata; izostanak konsultacija države / entiteta sa pripadnicima nacionalnih manjina prilikom pisanja državnih izvještaja o primjeni Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima u BiH; nepostojanje nastavnog kadra koji bi predavao jezik nacionalnih manjina; nedostatak udžbenika za učenje jezika nacionalnih manjina; nepostojanje sadržaja o nacionalnim manjinama u nastavnim programima.</p>
Mogućnost	Prijetnja / Rizici
<p>Mogućnosti za razvoj obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku su: obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina i državnih službenika o pravima nacionalnih manjina; razmjena iskustava sa zemljama u okruženju i suradnja sa matičnim zemljama nacionalnih manjina; apliciranje na projektima Evropske komisije i ostalih međunarodnih donatora; povezivanje i osnaživanje vijeća/savjeta nacionalnih manjina; međunarodna razmjena učenika/studenata; stipendiranje učenika/studenata pripadnika nacionalnih manjina.</p>	<p>Nedovoljna stručnost i osposobljenost javnog sektora da provodi politiku obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku; ekonomska i politička situacija u BiH; stereotipi i predrasude u vezi sa nacionalnim manjinama; složenost društveno-političkog sistema u BiH; nezainteresiranost pripadnika nacionalnih manjina da uče maternji jezik, svoju kulturu i tradiciju; neinformiranost roditelja o mogućnostima da njihova djeca uče maternji jezik; natalitet pripadnika nacionalnih manjina.</p>

4.5.2 Strateški prioriteti

Istaknuta su četiri strateška prioriteta, koji su bitni za obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina na maternjem jeziku.

Strateški prioritet 1: Jačanje kapaciteta zaposlenih u institucijama u BiH, nadležnih za obrazovanje nacionalnih manjina na maternjem jeziku, kao i u vijećima/savjetima nacionalnih manjina u BiH.

Strateški prioritet 2: Međusobno povezivanje i uspostava mehanizama komunikacije između vijeća/savjeta i udruženja nacionalnih manjina i institucija nadležnih za obrazovanje i u BiH.

Strateški prioritet 3: Uvođenje elemenata kulture i tradicije nacionalnih manjina u nastavne planove i programe i promoviranje interkulturalnosti, jezika, kulture i tradicije nacionalnih manjina u školama.

Strateški prioritet 4: Osiguravanje nastavnog kadra, sredstava i učila, izrada nastavnih planova i programa, za dodatnu nastavu izučavanja jezika i kulture nacionalnih manjina.

5. NJEGOVANJE I OČUVANJE KULTURE I KULTURNOG NASLIJEĐA

U okviru međunarodne zaštite prava nacionalnih manjina, njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa čine srž aktivnosti za očuvanje identiteta manjinskih zajednica.

5.1 Poglavlje 1 – Nivo institucija BiH

Bosna i Hercegovina je ratificirala sve konvencije UNESCO-a iz oblasti kulture, a posebno možemo izdvojiti Konvenciju o zaštiti i promociji kulturnih izraza („Službeni glasnik BiH- Međunarodni ugovori“, broj: 11/08). Iako sama Konvencija nije posebno posvećena kulturnim izrazima manjinskih ili autohtonih naroda, ova Konvencija afirmira princip jednakog dostojanstva i poštivanja svih kultura, uključujući kulture pripadnika manjinskih i autohtonih naroda (član 2.3). Ona također poziva strane da „*posvete dužnu pažnju posebnim okolnostima i potrebama različitih društvenih grupa, uključujući pripadnike manjinskih i autohtonih naroda*“ (član 7.1).

Strategija kulturne politike u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 93/08) kao jedan od prioriteta (19. Prioriteti i akcioni program kulturne politike u BiH) navodi sljedeće:

„Daljnje afirmiranje multikulturalnosti i kulturnog zajedništva, stalno imajući u vidu kulturno bogatstvo i kulturnu specifičnost u BiH, u koju su ugrađeni mnogobrojni utjecaji s Istoka, Zapada i Mediterana, što predstavlja njenu svojevrsnu prednost, faktor uvezivanja, a ne razdvajanja, i stepenicu više na putu ka evropskim integracijama i, posebno, njegovanje kulturnih posebnosti svakog njenog naroda i nacionalnih manjina, uz punu podršku djelovanju, na zakonskoj osnovi, nacionalnih, kulturnih i obrazovnih društava i njihovog doprinosa unapređenju kulture, zaštiti kulturno-umjetničke baštine i jezika.“

Također, Strategija kulturne politike u BiH posebno navodi sve nacionalne manjine koje žive u BiH, u dijelu Strategije pod naslovom 2. Kulturne posebnosti u Bosni i Hercegovini, gdje je posebno istaknuta podrška njihovim kulturno-umjetničkim društvima.

Njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina u BiH opredijeljeno je Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, gdje je utvrđeno da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo osnivati biblioteke, videoteke, kulturne centre, muzeje, arhive, kulturna, umjetnička i folklorna društva i sve druge oblike slobode kulturnog izražavanja, te brinuti o održavanju svojih spomenika kulture i kulturnog naslijeđa.

Isto tako, utvrđena je obaveza arhiva, muzeja i ustanova za zaštitu spomenika kulture u vlasništvu Bosne i Hercegovine i entiteta da u svojim programima i sadržajima imaju obavezu osigurati srazmjernu zastupljenost svih nacionalnih manjina i štititi spomeničko blago i kulturnu baštinu nacionalnih manjina.

U spomenutim aktivnostima u oblasti očuvanja kulture nacionalnih manjina najčešće se angažiraju nevladine organizacije, klubovi i udruženja pripadnika nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. To je i najčešći oblik povezivanja sa državama maticama iz kojih potječu pripadnici nacionalnih manjina.

5.2 Poglavlje 2 – Entitetski nivo - FBiH

Njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina u FBiH, prava iz oblasti kulture i kulturnih djelatnosti ustavna su nadležnost entiteta, odnosno kantona u Federaciji BiH. Član 13. Zakona o zaštiti prava manjina u FBiH odnosi se na kulturu i glasi: *Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo osnivati biblioteke, videoteke, kulturne centre, muzeje, arhive, kulturna, umjetnička društva i sve druge oblike slobode kulturnog izražavanja, te brinuti o održavanju svojih spomenika kulture i kulturne baštine. U gradovima, općinama, mjesnim zajednicama, u kojima pripadnici nacionalne manjine čine preko jedne trećine stanovništva u institucijama za kulturne aktivnosti, bit će osiguran sadržaj na jezicima nacionalne manjine.*

Arhivi, muzeji i druge ustanove za zaštitu kulturno-historijskog i arhitektonskog naslijeđa u Federaciji BiH obavezne su u svojim programima i sadržajima osigurati srazmjernu zastupljenost kulturno-historijskog i arhitektonskog naslijeđa svih nacionalnih manjina u Federaciji BiH.

Udruženja nacionalnih manjina njeguju kulturnu baštinu kroz izložbe, izdavaštvo, film, organizacijom kulturnih događanja, a manji broj udruženja osigurava i savremene sadržaje iz oblasti kulture.

Federacija BiH nema Strategiju kulturne politike.

5.3 Poglavlje 3 – Entitetski nivo – Republika Srpska

Negovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj obuhvaćeno je u članu 14. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u RS:

„Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo osnivati biblioteke, videoteke, kulturne centre, muzeje, arhive, kulturna, umjetnička i folklorna društva i sve druge oblike slobode kulturnog izražavanja, te brinuti o održavanju svojih spomenika kulture i kulturnog naslijeđa.

U gradovima, općinama i mjesnim zajednicama, u kojima pripadnici nacionalne manjine čine preko jedne trećine stanovništva, u institucijama u oblasti kulture, bit će osiguran sadržaj na jezicima nacionalnih manjina.

Arhivi, muzeji i ustanove za zaštitu spomenika kulture u Republici Srpskoj dužne su u svojim programima i sadržajima osigurati srazmjernu zastupljenost svih nacionalnih manjina u Republici Srpskoj i štiti spomeničko blago i kulturnu baštinu nacionalnih manjina.“

Svaka od zajednica nacionalnih manjina, koja ima organiziran oblik okupljanja (savjet, savez, NVO, udruženje, klub) u svojoj aktivnosti ima zastupljen segment očuvanja i razvoja kulture i kulturnih aktivnosti. Republika Srpska usvojila je Strategiju kulturne politike.

5.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH

Statut Brčko distrikta BiH nema posebne odredbe kojima se definiraju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, međutim u Glavi I (opće odredbe) u članu 1. tačka 4 navedeno je:

„Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Brčko distrikta BiH moraju biti u skladu sa važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.“

Član 1.2 tačka 4 Izbornog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08) definira pripadnost nacionalnoj manjini:

„Pripadnik nacionalne manjine“ je državljanin Bosne i Hercegovine, koji ne pripada nijednom od tri konstitutivna naroda. Nacionalnu manjinu čine osobe istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne historije, i drugih obilježja.

5.5 Njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa / SAŽETAK

Vizija	Misija
<p>Vizija društva u kojem je pripadnicima nacionalnih manjina omogućeno da razvijaju i njeguju svoju kulturu i kulturno naslijeđe kao neophodne elemente svog identiteta. Očuvanje kulturnog identiteta i specifičnosti nacionalnih manjina ostvaruje se zaštitom i očuvanjem kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina u klimi interkulturalnog okruženja tolerancije i uvažavanja različitosti. Kulturna politika koja afirmira prava na očuvanje i zaštitu kulturnog identiteta i tradicije kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina u konceptu tolerantnog kulturnog pluralizma.</p>	<p>Misija postojećeg sistema obrazovanja /kulturne politike i nadležnih organa i institucija u ostvarivanju spomenute vizije u oblasti njegovanja i očuvanja kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina. Jačanje kulturne politike nacionalnih manjina kao sveobuhvatne državne politike, a ne isključivi interes nacionalnih manjina. Provedba pozitivnih zakonskih propisa, očuvanje kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina, sistemsko finansiranje i konstantno osiguravanje sredstava za tu namjenu. Kontinuirana i kvalitetna zaštita i očuvanje kulturnog razvitka nacionalnih manjina; jačanje institucionalnih i materijalnih kapaciteta na svim nivoima, s ciljem osiguravanja afirmacije i uspješne implementacije kulturnih prava nacionalnih manjina.</p>

5.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
<p>Usuglašenost zakonodavstva sa međunarodnim standardima zaštite nacionalnih manjina u pogledu zaštite kulturnih identiteta nacionalnih manjina; inspirativna postojeća Strategija kulturne politike BiH iz jula 2008. godine; uspostavljena tradicija očuvanja kulturne specifičnosti i specifičnosti života (udruženja) nacionalnih manjina, te je djelimično osigurano finansiranje; u manjem broju manjinskih udruženja kulturna baština se njeguje kroz izložbe, izdavaštvo, film, organiziranjem kulturnih događanja.</p>	<p>Zaštita i razvoj kulturne baštine nacionalnih manjina za sada je isključivo pitanje interesa udruženja nacionalnih manjina, a ne nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Nedostatak akcionih planova u oblasti zaštite kulturne baštine pripadnika nacionalnih manjina; manjinske zajednice još nemaju dovoljno znanja u oblasti zaštite kulturnog identiteta zajednice; problem neučestvovanja pripadnika nacionalnih manjina u donošenju odluka o raspodjeli dodijeljenih sredstava.</p>

Mogućnost	Prijetnja / Rizici
<p>Educiranje pripadnika nacionalnih manjina o kulturi i kulturnom naslijeđu; međudržavna suradnja koja se odnosi na očuvanje kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina; apliciranje na međunarodnim projektima koji se odnose na kulturno naslijeđe nacionalnih manjina; formiranje novih institucija koje se bave zaštitom tradicije i kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina (naprimjer, muzeji, biblioteke i sl.); identificiranje relevantnih institucionalnih aktera za zaštitu kulturne baštine nacionalnih manjina.</p>	<p>Nedovoljno poznavanje kulture i kulturne baštine pripadnika nacionalnih manjina; izostanak tolerancije i govor mržnje još su uvijek društvene pojavnosti u bosanskohercegovačkom društvu; nedostatak političke volje da se osigura ostvarivanje prava nacionalnih manjina na njegovanje kulturne baštine; komplicirana nadležnost i brojnost institucija koje su dužne provoditi manjinsku politiku; ekonomski nepovoljni uvjeti, u kojima su izdvajanja za kulturu nedovoljna i vrlo često nepostojeća (ili se ne izvršavaju).</p>

5.5.2 Strateški prioriteti

Istaknuta su četiri strateška prioriteta, bitna za njegovanje i očuvanje kulture i kulturnog naslijeđa pripadnika nacionalnih manjina.

Strateški prioritet 1: Jačanje kapaciteta zaposlenih u svim institucijama u BiH zaduženih za očuvanje kulturnog naslijeđa nacionalnih manjina, kao i u vijeću/savjetu nacionalnih manjina u BiH o kulturi pripadnika nacionalnih manjina.

Strateški prioritet 2: Donošenje podzakonskih akata, kojima se definiraju modaliteti njegovanja kulturnih vrijednosti, naslijeđa i tradicije nacionalnih manjina u BiH.

Strateški prioritet 3: Međusobno povezivanje i uspostava mehanizama komunikacije između vijeća/savjeta i udruženja nacionalnih manjina i institucija zaduženih za kulturu u BiH.

Strateški prioritet 4: Uspostava sistemskog finansiranja programa kulture i tradicije nacionalnih manjina na svim nivoima vlasti u BiH.

6. POLITIČKO UČEŠĆE, GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

Međunarodni dokumenti, koji su relevantni za položaj manjina, sadrže odredbe o značaju političke participacije pripadnika nacionalnih manjina. To područje je od odlučujućeg značaja za daljnju provedbu usvojenih dokumenata. Za pripadnike nacionalnih manjina, participacija u javnom životu znači i preuzimanje dijela odgovornosti i obaveza za zajedničku sudbinu u pojedinoj državi. Okvirna konvencija, koja je usvojena u Vijeću Evrope (1995.), a koju mnogi stručni i politički krugovi označavaju kao temeljni međunarodni standard zaštite nacionalnih manjina, regulira tu oblast u članu 15.

6.1 Poglavlje 1 – Nivo institucija BiH

Društveno uređenje Bosne i Hercegovine utemeljeno je na etničkom i građanskom principu. U Bosni i Hercegovini dominantno je političko učešće triju konstitutivnih naroda (*Bošnjaci, Hrvati, Srbi*), uz nedovoljnu uključenost pripadnika nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. *Ustav Bosne i Hercegovine* se u preambuli poziva na Deklaraciju o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičkim manjinama („Službeni glasnik BiH“, broj: 25/09), kao i na druge instrumente ljudskih prava. *Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine* iz 2003. godine („Službeni glasnik BiH“, broj: 12/03, 76/05) navodi da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na zastupljenost u organima vlasti i drugim javnim službama na svim nivoima, srazmjerno procentu njihovog učešća u broju stanovnika, prema posljednjem popisu (1991. godine).

Tu se javlja prvi strukturalni problem, zastarjeli popis stanovništva, proveden 1991. godine. Novi podaci popisa iz 2013. godine, još nisu javno dostupni.

Drugi strukturalni problem je što Ustav BiH ne poznaje kategoriju nacionalnih manjina, nego se koristi termin „ostali“.

Politička participacija nacionalnih manjina obuhvata individualno jednako pasivno i aktivno pravo glasa, bez diskriminacije, kao i posebna prava pripadnika nacionalnih manjina, u skladu s određenim brojčanim kriterijem. Političkom participacijom, koja podrazumijeva potpuno uključivanje nacionalnih manjina u sve niveoe vlasti Bosne i Hercegovine, bit će legitimirani njihovi politički sistemi, od BiH, entiteta, preko kantona, do gradova i općina.

6.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH

Politička participacija pripadnika nacionalnih manjina u FBiH ograničena je na djelovanje pripadnika nacionalnih manjina u okviru pojedinih političkih stranaka u Parlamentu FBiH.

Na kantonalnom i općinskom nivou ograničena je politička participacija pripadnika nacionalnih manjina na slučajeve, gdje dostižu brojčani kriterij više od 3% u sveukupnom broju stanovnika općine.

Osnivanje i nadležnosti Vijeća nacionalnih manjina u Federaciji BiH regulirani su članom 16. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u FBiH.

„U svrhu zaštite prava nacionalnih manjina, ovim se Zakonom osniva Vijeće nacionalnih manjina Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vijeće manjina Federacije BiH) kao savjetodavno tijelo Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine za zaštitu pripadnika nacionalnih manjina, utvrđuje sastav, način izbora i rada, finansiranje i druga pitanja u pogledu rada Vijeća.“

U članu 18. opredijeljeni su zadaci Vijeća.

„Vijeće manjina Federacije BiH prati stanje i primjenu propisa, zauzima stavove, daje prijedloge i preporuke tijelima vlasti u Federaciji BiH o svim pitanjima koja su od značaja za položaj i ostvarivanje prava pripadnika svih nacionalnih manjina u Federaciji BiH.

Vijeće manjina Federacije BiH povremeno će određivati predstavnike u Komisiju za ustavna pitanja i Komisiju za ljudska prava i slobode i druge komisije i radna tijela oba doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.

Navedene zakonske norme se ne provode u praksi, zbog čega Vijeće nacionalnih manjina u FBiH ne funkcioniše od decembra 2013. godine.

6.3 Poglavlje 3 – Entitetski nivo – Republika Srpska

Politička participacija pripadnika nacionalnih manjina u RS ograničena je na participaciju pripadnika nacionalnih manjina na lokalnom nivou. Na općinskom nivou omogućena je politička participacija pripadnika nacionalnih manjina u slučajevima kada dostižu brojčani kriterij više od 3% u sveukupnom broju stanovnika općine. Učešće predstavnika nacionalnih manjina regulirano je odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, i to članovima 13. i 14., kojima je jasno precizirano kako se biraju pripadnici nacionalnih manjina u općinskim vijećima.

U Vijeću naroda RS postoji Klub delegata iz reda „ostalih“ koji broji četiri delegata.

Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u RS sadrži posebno poglavlje *Učestvovanje u organima vlasti (član 16.-18.).*

U članu 16. navedeno je:

„Pripadnici nacionalnih manjina iz člana 2. ovog Zakona, imaju pravo na zastupljenost u organima vlasti i javnim službama na svim nivoima, srazmjerno procentu njihovog učešća u broju stanovnika prema posljednjem popisu stanovništva.

Savez nacionalnih manjina Republike Srpske predlaže kandidate iz reda nacionalnih manjina, shodno članu 2. ovog Zakona.

Predstavnici nacionalnih manjina u strukturama vlasti, predstavnici su svih nacionalnih manjina, i dužni su štiti interese svih nacionalnih manjina.

Način zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, kao i u javnim službama, bit će uređen propisima Republike Srpske, općina i gradova.“

U članu 17. je navedeno:

„Narodna skupština Republike Srpske će osnovati Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske, kao posebno savjetodavno tijelo, koje će sačinjavati pripadnici nacionalnih manjina iz člana 2. ovog Zakona.

Narodna skupština Republike Srpske bira Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske, iz reda kandidata koje predlaže Savez nacionalnih manjina.“

Članom 18. je navedeno:

„Savjet nacionalnih manjina davat će mišljenja, savjete i prijedloge Narodnoj skupštini Republike Srpske i drugim republičkim organima o svim pitanjima koja se odnose na pravo, položaj i interese nacionalnih manjina u Republici Srpskoj.

Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske može delegirati stručnjaka u Odboru za ustavna pitanja Narodne skupštine Republike Srpske.“

U Republici Srpskoj formiran je Savjet nacionalnih manjina pri Narodnoj skupštini RS. Uprkos odredbi člana 16. stav 2 Zakona, prijedlozi Saveza nacionalnih manjina u praksi se ne uvažavaju.

6.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH

U Brčko distriktu BiH usvojen je Izborni zakon Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08), koji u članu 8.1 propisuje:

Skupština Distrikta ima trideset jednog (31) zastupnika, od kojih dva (2) zastupnika predstavljaju nacionalne manjine u Distriktu.

U članu 9. detaljnije se uređuje način izbora zastupnika nacionalnih manjina.

6.5 Političko učešće, građanska i politička prava / SAŽETAK

Vizija	Misija
Vizija političkog učešća nacionalnih manjina u političkom sistemu Bosne i Hercegovine na svim nivoima vlasti (državna, entitetska, BDBiH, kantonalna, lokalna, općinska), podrazumijevajući pravo svih nacionalnih manjina na političko učešće u kreiranju bosanskohercegovačkog društva/države.	Operacionalizacija svih navedenih elemenata vizije učešća nacionalnih manjina na svim nivoima vlasti u BiH. Uvesti konkretne mjere za promjene u izbornom sistemu Bosne i Hercegovine, entiteta, BDBiH, kantona, gradova i općina u dva tematska sklopa (<i>normativna dimenzija i jačanje kapaciteta</i>).

6.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
Bosna i Hercegovina, Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt BiH već su postavili normativne i druge temelje za implementaciju prava i interesa nacionalnih manjina i usvojili ustavne i zakonske pretpostavke za uključivanje pripadnika nacionalnih manjina u političko odlučivanje u Bosni i Hercegovini, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH, prije svega na lokalnom nivou. Ratifikacija temeljnih međunarodnih dokumenata o pravima nacionalnih manjina od strane države Bosne i Hercegovine (<i>Okvirna konvencija Vijeća Evrope za zaštitu prava nacionalnih manjina i drugi</i>), kao i uključenost i podrška, posebno finansijska, aktera iz međunarodne zajednice.	Politička institucionalizacija trojne nacionalne homogenizacije (<i>Bošnjaci, Srbi, Hrvati</i>), onemogućuje potpunu ravnopravnost u političkoj participaciji različitih nacionalnih zajednica. Učešće nacionalnih manjina u javnom životu je ograničeno zbog etničke dominacije tri konstitutivna naroda, a interesi konstitutivnih naroda ostaju ključni fokus političkih odluka. Nacionalne manjine u BiH većinom nisu geografski koncentrirane da bi mogle ostvarivati prava na političku participaciju, koja su vezana za teritorij i za procentualnu prisutnost na određenim područjima. Neizvršavanje obaveza iz već postojećih zakonskih rješenja.
Mogućnost	Prijetnja / Rizici
Edukacija pripadnika nacionalnih manjina o njihovim političkim i drugim pravima predstavlja značajnu mogućnost za unapređenje političke participacije u sferi očuvanja i samoosvješćivanja njihovog nacionalnog identiteta. Medijska prezentacija i približavanje nacionalno-manjinske problematike široj javnosti, važan su, a nedovoljno iskorišten resurs u segmentu unapređenja političke participacije nacionalnih manjina u javnom životu i strukturama vlasti na svim nivoima.	Neobjavlivanje podataka popisa stanovništva iz 2013. godine. Nedovoljna spremnost političkih faktora za usvajanje fleksibilnijih uvjeta za političku participaciju pripadnika nacionalnih manjina i za provedbu presuda Suda za ljudska prava i usvojenih zakonskih odredaba. Nedostatak interesa pripadnika nacionalnih manjina i nedostatak infrastrukture i osposobljenog kadra u redovima nacionalnih manjina. Nedovoljna koordinacija između različitih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini koja uzrokuje problem neprovedbe zakonskih odredaba.

6.5.2 Strateški prioriteti

Strateški prioritet 1: Implementacija presude/a Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci, koja uklanja diskriminaciju pripadnika nacionalnih manjina u pogledu ostvarivanja pasivnog biračkog prava na svim nivoima vlasti.

Strateški prioritet 2: Usvajanje mjera za unapređenje prava nacionalnih manjina u BiH za učešće na svim nivoima vlasti i u svim zastupničkim institucijama u BiH i u međunarodnim institucijama, koje su usvojile instrumente kojima je pristupila i BiH;

Strateški prioritet 3: Usuglašavanje relevantnog zakonodavstva u BiH:

Ustavima/zakonskim aktima regulirati aktivno i pasivno pravo glasa pripadnika nacionalnih manjina, i Zakonom definirati način izbora članova savjeta/vijeća nacionalnih manjina;

Strateški prioritet 4: Međusobno povezivanje i uspostava mehanizama komunikacije između savjeta/vijeća, saveza i udruženja nacionalnih manjina i institucija, jačanje kapaciteta izabраниh predstavnika nacionalnih manjina u radnim tijelima zakonodavne i izvršne vlasti i na povezivanje udruženja nacionalnih manjina BiH unutar BiH i sa sličnim udruženjima u regiji (države bivše SFRJ) i u Evropi.

7. PRISTUP MEDIJIMA I INFORMACIJAMA

Za nacionalne manjine u BiH, zastupljenost u medijima od ključnog je značaja, medijska prisutnost im omogućava identifikaciju i integraciju na prostoru na kojem žive. Prisutnost u medijima nacionalnih manjina ublažava trend asimilacijskih procesa, a ujedno daje mogućnost prepoznatljivosti nacionalnih manjina u sredinama u kojima žive.

Uključivanje u medije fokusira se na javne servise (TV, radio), ali prije svega televizijske emisije i sadržaje, u kojima su zastupljene informacije o nacionalnim manjinama, kojih nema ili su nedovoljno prisutne u drugim medijima.

7.1 Poglavlje 1 – Nivo institucija BiH

Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine definirano je pravo na informiranje manjina u članu 15. i 16.

Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine /RAK/ ima definiran pravni okvir za pokretanje radija, namijenjenog, između ostalog, i pripadnicima nacionalnih manjina. Agencija je propisala obavezu za lokalne javne stanice da po 10% od ukupnog sedmičnog programa, namijenjenog za vijesti i drugi informativni i obrazovni program, posvete, između ostalog, i pitanjima u vezi sa pripadnicima nacionalnih manjina.

O nacionalnim manjinama realizirano je više radio i televizijskih emisija javnih emitera, kao i mnoge druge emisije na privatnim radio i tv stanicama. U BiH nema kontinuiteta u prisutnosti nacionalnih manjina u medijima, niti stabilnih shema za finansiranje medija nacionalnih manjina. U programu Radio-televizije Bosne i Hercegovine nema posebnih ili redovnih emisija koje tretiraju ovu tematiku. U okviru redovnog programa, povremeno se emitiraju prigodni sadržaji s ovom tematikom, ali ne na jezicima nacionalnih manjina. Prije svega, to se odnosi na romsku i jevrejsku nacionalnu manjinu, najčešće, u povodu njihovih vjerskih i tradicijskih praznika.

7.2 Poglavlje 2 - Entitetski nivo - Federacija BiH

U postojećoj zakonskoj regulativi osigurava se pravo nacionalnih manjina na informiranje i prisustvo u medijima, uključujući i elektronske medije. *Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u FBiH* sadrži odredbe o informiranju u glavi V (član 11. i 12.).

Članom 11. je navedeno:

“Pripadnici nacionalnih manjina u Federaciji BiH imaju pravo na osnivanje radio i

televizijskih stanica, izdavanje novina i drugih štampanih materijala na jezicima manjine kojoj pripadaju.”

U članu 12. je navedeno:

“Radio i televizijske stanice, koje imaju ulogu javnog servisa/sluzbe, a čiji su osnivači Federacija BiH, kantoni, gradovi ili općine, obavezne su u svojim programskim shemama predvidjeti posebne emisije za pripadnike nacionalnih manjina, a mogu osigurati i druge sadržaje na jezicima manjina, kao i emisije, na službenim jezicima, o pripadnicima nacionalnih manjina u Federaciji BiH.

Radio i televizijske stanice, kao javni servisi, dužne su, najmanje jednom sedmično, osigurati posebnu informativnu emisiju za pripadnike nacionalnih manjina na njihovom jeziku.

Kantoni će svojim propisima utvrditi prava iz stava 1 ovoga člana, na temelju procenta zastupljenosti nacionalnih manjina u kantonu, gradu i općini.“

U FBiH već postoji zakonska regulativa i pravila RAK-a, kojom se omogućuje uspostava lokalne neprofitne radiostanice, između ostalog, namijenjene nacionalnim manjinama.

7.3 Poglavlje 3 - Entitetski nivo - Republika Srpska

Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u RS sadrži posebno poglavlje V o informiranju (član 12. i 13.).

Članom 12. se navodi:

„Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Srpskoj imaju pravo na osnivanje radio i televizijskih stanica i izdavanje novina i drugih štampanih informativnih materijala, na jezicima manjina kojima pripadaju.“

Članom 13. se navodi:

„Radio i televizijske stanice, čiji su osnivači Republika Srpska, općine i gradovi, koji ostvaruju ulogu javne službe, dužni su u svojim programskim shemama predvidjeti posebne emisije za pripadnike nacionalnih manjina, a mogu osigurati i druge sadržaje na jezicima manjina. Upravni i redakcijski odbori dužni su osigurati učešće pripadnika nacionalnih manjina prilikom utvrđivanja programske sheme, koja se odnosi na nacionalne manjine, uz prethodno mišljenje Saveza i Savjeta nacionalnih manjina.

Radiotelevizija Republike Srpske dužna je najmanje jednom sedmično osigurati posebnu informativnu emisiju za pripadnike nacionalnih manjina na njihovim jezicima.

Općine i gradovi će svojim propisima utvrditi prava pripadnika nacionalnih manjina iz stava 1 ovog člana, polazeći od razmjera zastupljenosti nacionalnih manjina u općini, gradu i naseljenom mjestu.“

U RS postoje primjeri dobre prakse, koje bi trebalo revitalizirati, odnosno uvesti kao obligatorne sadržaje za druge javne medijske servise.

RTRS emitirala je emisije „Bona homo“ o nacionalnim manjinama, koje je preuzimala i RTV BiH o njihovoj kulturi, tradiciji i historiji, ali je, zbog nedostatka finansijskih sredstava, emitiranje ukinuto.

7.4 Poglavlje 4 - Brčko distrikt BiH

Statut Brčko distrikta BiH nema posebne odredbe kojima se definiraju ljudska prava i prava nacionalnih manjina, međutim, u Glavi I (opće odredbe) u članu 1. tačka 4 navedeno je:

„Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Brčko distrikta BiH moraju biti u skladu sa važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine.“

Članom 1.2 tačka 4 Izbornog zakona Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj: 17/08 i 43/08) definirana je pripadnost nacionalnoj manjini:

„Pripadnik nacionalne manjine“ je državljanin Bosne i Hercegovine, koji ne pripada nijednom od tri konstitutivna naroda. Nacionalnu manjinu čine osobe istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne historije, i drugih obilježja.

7.5 Pristup medijima i informacijama / SAŽETAK

Vizija	Misija
Promovirati prisutnost nacionalnih manjina u medijima i razvoj manjinskih medija u klimi kulturnog pluralizma. Dugoročno usmjeravati i stimulirati obrazovanje zaposlenika u medijima svake manjinske zajednice za rad u medijima.	Razvijanje komplementarne medijske prakse, koja će prikazivati nacionalne manjine u svim aspektima prisutnosti i djelovanja u BiH. To doprinosi eliminiranju netolerantnosti i promociji ravnopravnosti sa strane javnih medija, a sa strane manjinskih medija identificiranju i samorazumijevanju vlastitog društvenog položaja.

7.5.1 Nalazi SWOT analize

Snaga	Slabost
<p>Zadovoljavajuća pravna regulativa; otvorenost političkih struktura na svim nivoima da provode politiku manjina, prihvatanje evropskih standarda i inkorporiranje u domaće zakonodavstvo; uspostava institucija (manjinska društva, savezi, vijeća, udruženja) koja se bave nacionalnim manjinama.</p> <p>Povezivanje s državama u okruženju, razmjena dobrih iskustava i praksi, povezivanje s matičnim državama nacionalnih manjina i povezivanje udruženja nacionalnih manjina koje žive u različitim entitetima.</p>	<p>Adekvatno zakonodavstvo ne provodi se u praksi zbog nedostatka mehanizama provedbe definiranih prava. Nedovoljna informiranost vladinih službenika, predstavnika nacionalnih manjina, kao i zaposlenika u medijima o pravnim propisima, državnim obavezama, kao i ratificiranih međunarodnih dokumenata. Nedovoljna je suradnja između vijeća/savjeta nacionalnih manjina, unutar kojih je rad uglavnom volonterski. Nepostojanje specijaliziranog kadra koji bi u javnim medijima izvještavao o manjinama, kao i nedovoljna kadrovska osposobljenost nacionalnih manjina za pokretanje vlastitih medija i apliciranje za međunarodne projekte.</p>
Mogućnost	Prijetnja / Rizici
<p>Vidljivost nacionalnih manjina u medijima može doprinijeti integraciji nacionalnih manjina u lokalnoj sredini, kao i na prostoru BiH.</p> <p>Pripadnici nacionalnih manjina, kao i svi građani BiH, plaćaju TV pretplatu i već radi te činjenice, taj medijski servis je obligatoran uključivati ih u svoje programe, ne samo periodično i prilikom obilježavanja kakvog događaja ili informacijama iz crne hronike, već kontinuirano i s različitim sadržajima.</p> <p>Uključivanje nacionalnih manjina u medije može se razvijati kroz sljedeće elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvođenjem emisija za manjine i o manjinama, - zapošljavanjem predstavnika nacionalnih manjina u medijima, - obučavanjem medijskog osoblja za izvještavanje i pripremu sadržaja o nacionalnim manjinama. 	<p>Uključivanje tematike o nacionalnim manjinama u medije svodi se uglavnom na parcijalne informacije unutar postojećih programa. Prikazivanje manjina više je usmjereno ka njihovoj folklorizaciji i/ili viktimizaciji, a manje njihovoj integraciji i punoj participaciji.</p> <p>Nedovoljna stručnost zaposlenika u medijima za realiziranje, razvijanje i promoviranje tema o nacionalnim manjinama u medijima, kao i nedovoljna osposobljenost predstavnika nacionalnih manjina za nastupe u medijima.</p> <p>Medijski radnici nisu upoznati sa sadržajem profesionalnih standarda i etičkim kodeksom prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama.</p>

7.5.2 Strateški prioriteti

Strateški prioritet 1: Jačanje kapaciteta stručnog i specijaliziranog kadra u institucijama, koji će raditi na informiranju, edukaciji, promociji, afirmaciji i provedbi prava nacionalnih

manjina u medijima, kao i razvoju medija nacionalnih manjina. Osigurati određen broj stipendija za školovanje kadrova iz reda nacionalnih manjina.

Strateški prioritet 2: Adekvatnija provedba zakonske regulative i pratećih propisa kojima se definiraju prava, uvjeti, načini i mjere za razvoj medija nacionalnih manjina i za kontinuirano prisustvo nacionalnih manjina u medijima; to bi doprinijelo sveukupnoj afirmaciji i vidljivosti nacionalnih manjina i doprinijelo prosperitetu zajednica nacionalnih manjina, kao i boljoj integraciji nacionalnih manjina. Osiguravanje dodatnih i dostatnih finansijskih sredstava putem donatora, ambasada i apliciranja za projekte.

Strateški prioritet 3: Međusobno povezivanje i uspostava mehanizama suradnje i kvalitetne komunikacije između savjeta/vijeća nacionalnih manjina, svih udruženja i institucija zaduženih za medije u BiH, kao i poticanje razmjene medijskih programa sa matičnim zemljama nacionalnih manjina.

Strateški prioritet 4: U sredinama u kojima postoje veće mogućnosti (veći urbani centri) promovirati teme nacionalnih manjina kroz medije, oglašavanje, edukativne procese, koji doprinose izražavanju različitih kulturnih identiteta i odbacivanju stereotipa.

Strateški prioritet 5: Provoditi kontinuirana istraživanja prisustva nacionalnih manjina u medijskom prostoru (u okviru ministarstava, na fakultetima i istraživačkim i medijskim centrima).

8. ANEKS I – PRAVNI PROPISI

8.1 Međunarodni instrumenti

1. Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, kojem je Bosna i Hercegovina pristupila sukcesijom, 6. marta 1992. godine.
2. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, kojoj je Bosna i Hercegovina pristupila sukcesijom, 16. jula 1993. godine.
3. Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama, kojoj je Bosna i Hercegovina pristupila sukcesijom, 1. oktobra 1993. godine.
4. Konvencija o pravima djeteta, kojoj je Bosna i Hercegovina pristupila sukcesijom, 6. marta 1992. godine.
5. Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina, kojoj je Bosna i Hercegovina pristupila 24. februara 2000. godine.
6. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika/migranata/ i članova njihovih porodica, koju je Bosna i Hercegovina ratificirala 1. jula 2003. godine.
7. Revidirana Evropska socijalna povelja, koju je Bosna i Hercegovina ratificirala 7. oktobra 2008. godine.
8. Opcionalni protokol uz Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, koji je otvoren za potpise od marta 2009. godine, koji je Bosna i Hercegovina potpisala 12. jula 2010. godine.
9. Međunarodna konvencija UN-a o pravima djeteta.
10. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.
11. Direktiva EU o rasnoj jednakosti.

Međunarodni dokumenti

- Deklaracija UN-a o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, religijskim i jezičkim manjinama.
- Rezolucija Evropskog parlamenta o položaju Roma iz 2005. godine.
- Dokumenti OSCE-a o ljudskim pravima iz Kopenhaga.
- Preporuke OSCE-a iz Osla o jezičkim pravima nacionalnih manjina.
- Preporuke OSCE-a iz Lunda o efikasnom učešću nacionalnih manjina u javnom životu.
- Preporuke OSCE-a iz Haga o nacionalnim manjinama koje se odnose na pravo na obrazovanje nacionalnih manjina.
- Smjernice OSCE-a o upotrebi jezika manjina u elektronskim medijima.

8.2 Zakonodavni okvir u BiH, Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH

- Ustav Bosne i Hercegovine, 1995. godine.
- Ustav Federacije Bosne i Hercegovine s amandmanima, 1994. godine.
- Ustav Republike Srpske i amandmani, 1992. godine.
- Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09).
- Zakon o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj: 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12 i 121/12).
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH, koji je usvojen 2003. godine i dopunjen 2005. godine („Službeni glasnik BiH”, broj: 12/03 i 76/05).
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2008. godine, „Službeni glasnik FBiH”, broj: 56/08.
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj: 2/05).
- Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Tuzlanskom kantonu, iz 2009. godine.
- Zakon o zabrani diskriminacije, „Službeni glasnik BiH”, broj: 59/09.
- Strateški pravci razvoja obrazovanja u BiH sa planom implementacije 2008. – 2015.
- Strategija razvoja stručnog obrazovanja i obuke u BiH za period 2007. – 2013.
- Strategija učenja o poduzetništvu u sistemima obrazovanja u BiH za period 2012. – 2015., s Akcionim planom implementacije.
- Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 88/07).
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 18/03).
- Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 63/08).
- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 59/07).
- Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje („Službeni glasnik BiH”, broj: 88/07).
- Akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina (2004. godina).
- Revidirani akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma (2010. godina).
- Zakon o zaštiti prava nacionalnih manjina za kantonalne nivoe vlasti.

- Deset kantonalnih zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju.
- Deset kantonalnih zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju.
- Deset kantonalnih zakona o srednjoškolskom odgoju i obrazovanju.
- Deset kantonalnih zakona o visokoškolskom obrazovanju.
- Strategija razvoja obrazovanja Republike Srpske za period 2010. – 2014.
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 119/08, 1/12).
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 74/08, 71/09, 104/11).
- Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 74/08, 106/09, 104/11).
- Zakon o visokom obrazovanju Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 73/10).
- Zakon o obrazovanju odraslih Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 59/09, 1/12).
- Pravilnik o vaspitanju i obrazovanju djece pripadnika nacionalnih manjina („Službeni glasnik RS”, broj: 89/04).
- Pravilnik za predškolske ustanove iz 2013. godine.
- Pravilnik o načinu dvojezičkog ostvarivanja odgoja i obrazovanju nacionalnih manjina.
- Strategija razvoja kulturne politike BiH i Akcioni plan Strategije.
- Zakon o zaštiti i korištenju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa („Službeni list Socijalističke Republike BiH”, broj: 20/85).
- Zakon o bibliotečkoj djelatnosti („Službene novine FBiH”, broj: 37/95, 28/03).
- Zakon o arhivskoj građi FBiH („Službene novine FBiH”, broj: 45/02).
- Strategija razvoja kulture Republike Srpske.
- Zakon o kulturnim dobrima Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 11/95, 103/08).
- Zakon o javnom informiranju („Službeni glasnik RS”, broj: 10/97).
- Zakon o arhivskoj djelatnosti („Službeni glasnik RS”, broj: 119/08).
- Zakon o muzejskoj djelatnosti („Službeni glasnik RS”, broj: 89/08).
- Zakon o bibliotečkoj djelatnosti („Službeni glasnik RS”, broj: 52/01, 39/03, 112/08).
- Zakon o pozorišnoj djelatnosti („Službeni glasnik RS”, broj: 25/02, 109/11).
- Zakon o izdavačkoj djelatnosti („Službeni glasnik RS”, broj: 46/04).
- Zakon o kinematografiji Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 37/09).
- Zakon o udruženjima građana i fondacijama RS („Službeni glasnik RS”, broj: 52/01, 42/05).
- Zakon o udruženjima građana i fondacijama BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 32/01, 42/03, 63/08).

- Zakon o udruženjima građana i fondacijama FBiH („Službeni glasnik FBiH”, broj: 45/02).
- Odluka o kriterijima za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom („Službeni glasnik BiH”, broj: 3/02, 15/03).
- Izborni zakon BiH („Službeni glasnik BiH”, broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14).
- Zakon o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH”, broj: 19/08).
- Izborni zakon Republike Srpske („Službeni glasnik RS”, broj: 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12, 109/12).
- Izborni zakon Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, broj: 17/08, 43/08).
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS”, broj: 101/04, 42/05 i 118/05, 98/13).
- Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine FBiH”, broj: 49/06 i 51/09).
- Zakon o Javnom servisu Radio-televizije Federacije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj: 92/05, 32/10; „Službene novine Federacije BiH“, broj: 48/08).
- Zakon o slobodi pristupa informacijama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 32/01).
- Zakon o RTRS („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 47/06).
- Zakon o slobodi pristupa informacijama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 20/01).

9. ANEKS II – PRIMJERI IZ PRAKSE

9.1 UVOD

1. Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite izrađen je tokom 2008. godine. Revidirani akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite izrađen je i usvojen u decembru 2013. godine.

2. Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina usvojen je 2004. godine, a 2010. usvojen je Revidirani akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma.

9.2 EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

1. Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH, koji je stupio na snagu 5. augusta 2009. godine, određena je oblast primjene, a kao centralna institucija za zaštitu od diskriminacije određena je Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Od 2009. godine uspostavljen je Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije, čiji je osnovni zadatak da osigura ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštitu prava građana na cijelom teritoriju BiH i poduzme efikasne mjere u cilju sprečavanja bilo kojeg oblika diskriminacije građana u ostvarivanju njihovih Ustavom garantiranih prava.⁸

2. U izvještaju ombudsmana o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2011. godinu, između ostalog, navodi se da izostaju efikasne mjere u cilju osiguravanja njihove primjene, jer u budžet BiH za 2010. i 2011. godinu nije uvrštena posebna budžetska stavka, neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije. Ova ograničenja naročito se odražavaju na promociju zakona, praćenje sudskih postupaka vezanih za diskriminaciju, provedbu istraživanja iz oblasti diskriminacije i usklađivanje zakona.

3. Za zapošljavanje romske populacije od 2009. do 2013. godine izdvojena su znatna sredstva. Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine sredstva su dodijeljena zavodima za zapošljavanje u Republici Srpskoj, FBiH i Brčko distriktu BiH za programe zapošljavanja pripadnika romske populacije.

---

⁸ Izvještaj ombudsmana o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2011. godinu, Banja Luka, februar 2012. godine, str. 11.

4. Kao primjer afirmativne akcije primjer je zapošljavanje koordinatora za pitanja Roma pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH/MLJPI, a koji je finansiran od strane „CARE International“, te se, kao takav, može koristiti kao primjer dobre prakse prema jednoj od manjina, jer je praksa pokazala da koordinatori za pitanja Roma osiguravaju odgovarajuću komunikaciju između predstavnika Roma i vlasti, što je od ključnog značaja za proces revizije i daljnje implementacije usvojenih mjera, te posebno za razvoj sistema neovisnog monitoringa, koji se realizira s predstavnicima registriranih romskih udruženja u Bosni i Hercegovini.⁹

5. U provedbi afirmativnih mjera javlja se problem neizjašnjavanja pripadnika nacionalnih manjina kao takvih. Primjer su poticaji za zapošljavanje Roma, gdje su sredstva izdvojena, ali nisu utrošena, jer se jako mali broj osoba na evidenciji u zavodima za zapošljavanje izjašnjava kao Rom ili Romkinja. Sredstva su, zatim, preusmjerena u druge namjene.

6. U Republici Srpskoj program zapošljavanja Roma realizira Zavod za zapošljavanje Republike Srpske kroz „Projekt podrške zapošljavanju Roma u Republici Srpskoj“. Ovaj projekt realiziran je i u 2013. godini kroz komponente sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja pripadnika romske nacionalnosti.

7. Potrebno je istaknuti i da je u pozitivnim zakonskim propisima iz oblasti trgovine, turizma i ugostiteljstva afirmiran princip jednakosti u otpočinjanju obavljanja i registraciji trgovinske, ugostiteljske i turističke djelatnosti, što doprinosi afirmaciji principa zabrane diskriminacije prava nacionalnih manjina kroz promoviranje i korištenje zakonodavnih i institucionalnih mehanizama koji pružaju zaštitu od diskriminacije.

9.3 PREKOGRANIČNA SURADNJA

1. U RS sklopljeni su sporazumi o prekograničnoj suradnji, koje je Vlada potpisala na inicijativu udruženja nacionalnih manjina sa regijama u Republici Češkoj i Ukrajini od 2010. do danas, te još jedan sporazum (sa regijom u Ukrajini), koji je planiran do kraja godine.

2. Memorandum o suradnji između gradova Pula i Banja Luka o promociji kulture i tradicije nacionalnih manjina, potpisan je u martu 2011. godine. Memorandum su također potpisali i predstavnici udruženja Italijana, Mađara, Slovenaca, Makedonaca i Roma oba

---

⁹ U okviru podrške Evropske komisije, u projektu koji realizira CARE International angažiran je koordinador za pitanja Roma pri MLJPI i četiri regionalna koordinadora za pitanja Roma pri regionalnim uredima MLJPI. Revidirani akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013.-2016. godine, Sarajevo 2013., str 11.

grada. Potpisivanje Memoranduma inicirali su Helsinški parlament građana Banje Luke i Udruga za zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda Pula - HOMO, u suradnji sa Savezom nacionalnih manjina Republike Srpske, a u sklopu projekta „Susjedstvo – afirmacija multikulturalizma i suradnje na općinskom nivou u zemljama Zapadnog Balkana“.¹⁰

3. U okviru drugog poziva Programa prekogranične suradnje Srbija - BiH, u čiji rad je uključen i predstavnik Ministarstva finansija RS putem članstva u Zajedničkom odboru za praćenje programa (JMC) za prijavu projektnih prijedloga između 16 projekata koji su dobili podršku za finansiranje, odabran je i projekt pod nazivom SA - ŠA /CA-III A/, podrška suradnji, inkluziji, obrazovanju i promociji romske kulture u BiH i Srbiji, u ukupnoj vrijednosti od 295.134,17 eura. Cilj projekta je unapređenje edukacije, zdravstvene zaštite, položaja žena, informiranosti, unapređenje romskog kulturnog naslijeđa, suradnje, razmjene iskustava s drugim organizacijama koje se bave pitanjima Roma, smanjenje diskriminacije i podizanje nivoa svijesti o neophodnosti inkluzije Roma u prekograničnom području. Osim toga, treći poziv za prikupljanje projektnih prijedloga, u okviru Programa 2007.-2013., trebao bi biti objavljen u prvoj polovini 2014. godine, u ukupnom iznosu od oko 3.600.000,00 eura, za projekte koji se odnose na oblast unapređenja položaja nacionalnih manjina (MF/MΦ).

4. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, u sklopu programa IPA 2009., u partnerstvu s Uredom pučkog pravobranitelja, provodi projekt “Uspostava cjelovitog sustava za zaštitu od diskriminacije“, ukupne vrijednosti 800.000,00 eura. Cilj projekta je uspostava efikasnog sistema za provedbu antidiskriminacijskog zakonodavstva kroz jačanje kapaciteta korisnika projekta – Ureda pučkog pravobranitelja i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, izgradnja sistema statističkog praćenja i dokumentiranja slučajeva diskriminacije, uspostava sveobuhvatnog sistema pomoći žrtvama diskriminacije.

5. Relevantan primjer iz regije je Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori, i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj (2005.). Navedeni Sporazum olakšao je suradnju matičnih zemalja i pripadnika manjina u oblasti obrazovanja, kulture i medija pripadnika manjina.¹¹

6. Što se tiče primjera dobre prakse iz Federacije BiH, postoje primjeri regionalnih konferencija i studijskih posjeta (naprimjer, posjete Republici Srbiji u sklopu provedbe Strategije Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma).

---

¹⁰ http://www.hcabl.org/index.php?option=com_content&view=article&id=15%3Aprojekat-susjedstvo-afirmacija-multikulturalizma-i-saradnje-na-optinskom-nivou-u-zemljama-zapadnog-balkana&catid=2%3Aaktuelno&Itemid=7&lang=sr

¹¹ „Službeni list SCG“ - Međunarodni ugovori, broj: 3/2005.

7. U sklopu programa pretpristupne pomoći Evropske unije, u Hrvatskoj je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina korisnik Projekta podrške Romima (Roma Support Project) koji u tri faze i u sklopu tri programa (Phare 2005., Phare 2006. i IPA I 2008.) poboljšava životnu sredinu i opće uvjete života u šest romskih naselja u Međimurskoj županiji kroz infrastrukturne radove (izgradnja ceste, vodovoda, spajanje naselja na strujnu mrežu). Cilj projekata je ojačati i olakšati aktivno i potpuno učešće romske nacionalne manjine u privrednom, obrazovnom, kulturnom i društvenom životu hrvatskog društva, istovremeno vodeći računa o očuvanju njihovog vlastitog identiteta, kulture i tradicije. http://www.uljppnm.vlada.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=9.

9.4 OBRAZOVANJE NA MATERNJEM JEZIKU

1. U cilju obučavanja nastavnika i uspostave boljeg kontakta između nastavnika i učenika različitih zajednica, uz podršku OSCE-a, u 2010. godini izrađen je Priručnik o svim nacionalnim manjinama u Bosni i Hercegovini, radi boljeg upoznavanja s kulturom, historijom, običajima, tradicijom i doprinosom nacionalnih manjina u BiH. Priručnik je distribuiran svim školama u BiH i može se koristiti u nastavi historije, geografije, maternjeg jezika, na satima odjeljenske zajednice, te u nastavi o etici, mojoj okolini, poznavanju društva, ili u radu sekcija i dodatne nastave.

2. Dobar primjer za ovakav pristup je nastava ukrajinskog jezika u Trnopolju, gdje grupa od 15 učenika već 15 godina pohađa sate tog jezika, uz pomoć Ministarstva prosvjete Republike Srpske i Ambasade Ukrajine. Grupa je multietnička, sastavljena od učenika ukrajinske, srpske i bošnjačke nacionalnosti, što doprinosi međuetničkom razumijevanju.

3. U Sloveniji, u toj oblasti djeluje Ured za Slovence u susjedstvu i po svijetu, koji finansijski podržava i projekte slovenske nacionalne manjine u BiH. Na taj način pomažu i Slovencima u BiH pri očuvanju nacionalnog identiteta, organiziranju različitih kulturnih priredbi, obrazovanju i učenju slovenskog jezika. Na inicijativu Ministarstva za školstvo i sport Republike Slovenije, članovi Društva Slovenaca u Banjoj Luci su, već u 1998. godini, počeli sa dodatnom nastavom slovenskog jezika.

4. http://www.udruzenjetriglav.com/index.php?option=com_content&view=article&id=30&Itemid=12&lang=sl

9.5 NJEGOVANJE I OČUVANJE KULTURE I KULTURNOG NASLIJEĐA

1. U Bosni i Hercegovini oblast kulture je decentralizirano uređena. Ministarstvo civilnih poslova BiH nadležno je za utvrđivanje osnovnih principa koordinacije, usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu u oblasti kulture. Na nivou entiteta postoje ministarstva nadležna za pitanja kulture, i to u Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete i kulture, a u Federaciji BiH Ministarstvo kulture i sporta. U Federaciji BiH nadležnosti u oblasti kulture dalje su na nivou kantonalnih ministarstava. Brčko distrikt BiH ima odjel nadležan za pitanja u oblasti kulture.

2. Biro za ljudska prava Tuzla, u decembru 2010. godine započeo je realizaciju projekta „Balkan-kuća različitosti“, koji za cilj ima doprinos razvoju socijalne kohezije u regiji, i to kroz promociju etničke i kulturalne različitosti kao bogatstva ovih zemalja. Učesnici projekta „Balkan-kuća različitosti“ iz svih šest (6) gradova (Tuzla, Brčko, Bijeljina, Požega, Kosjerić i Užice) su na kampu za mlade, u julu 2011. godine, kao i na kreativnim radionicama, nakon kampa, finalizirali turističke vodiče „Kroz oči pisaca“. Vodiči su osmišljeni na kreativan način, s ciljem predstavljanja multikulturalnih vrijednosti i različitosti kao bogatstva, a predstavljeni su kao setovi od sedam (7) razglednica, odnosno sa sedam (7) „čuda“ svakog grada. Uz vodič, mladi srednjoškolci, učesnici projekta, osmislili su i Abecede/Azbuke svakog grada.¹² Projekt je finansijski podržan od strane Delegacije Evropske unije, kroz program prekogranične suradnje.

9.6 POLITIČKO UČEŠĆE, GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

1. Savez nacionalnih manjina u RS ima status udruženja od posebnog javnog interesa i u skladu s tim ostvaruje prava i prima finansijsku pomoć Vlade RS, kao i jedinica lokalne samouprave, bez bilo kakve diskriminacije. Savez nacionalnih manjina ima zadatak efikasne zaštite interesa svojih članova, uključujući tu i savjetodavnu ulogu pred Narodnom skupštinom RS i učešće u radu Odbora za ustavna pitanja Narodne skupštine, kao i priliku da se dodatno stručno usavršava kroz EU projekte uspostave institucionalnih mehanizama za konsultacije s organizacijama civilnog društva /CIDI/CBGI ili program TACSO /Projekt Tehnička podrška organizacijama civilnog društva.

---

¹² http://www.hrotuzla.org.ba/bh/index.php?option=com_content&task=view&id=134&Itemid=91

2. Posebno je značajno učešće pripadnika nacionalnih manjina u projektima koji bi se mogli provoditi zajedno s državama članicama Evropske unije u korištenju različitih fondova EU, s ciljem razvoja ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Bosna i Hercegovina uključena je u više projekata prekogranične suradnje, koji se odnose i na nacionalne manjine, posebno u IPA projektima Evropske unije (s Crnom Gorom, Hrvatskom, Srbijom, sa zemljama jugoistočne Evrope i Mediterana, te državama članicama Evropske unije).

9.7 PRISTUP MEDIJIMA I INFORMACIJAMA

1. Prva TV emisija za nacionalne manjine u RS bila je emitirana 1997. godine, u trajanju od jednog sata. Tada su gledaoci po prvi put saznali za postojanje nacionalnih manjina u RS. To je bilo na privatnoj TV BEL. Iza toga se javio vlasnik radiostanice »UNO« radio. Po dogovoru, to je bila jedina emisija za nacionalne manjine i to na maternjem jeziku, sa muzikom nacionalne manjine i prijevodom na jezik te manjine. To je trajalo više od dvije godine, nedjeljom od 9.00 sati, dok nisu istekla, projektom dobivena sredstva. Dalje su, stidljivo i oprezno, i druge medijske kuće prihvatale i uvodile emisije o nacionalnim manjinama: Radio RTRS subotom emitira emisiju »Korijeni« u 10.00 sati, a reprizu emisije nedjeljom u 22.00 sata. Nastavile su se javljati i druge, uglavnom privatne radio i TV stanice („U fokusu“, RTRS) i štampa. To je bilo prije nego je usvojen Zakon o zaštiti prava nacionalnih manjina u RS, kojim se predviđa uvođenje tih emisija. Naknadno je uveden sajt na internetu. Udruženja su štampala svoje biltene, a »Česka beseda« sa Helsinškim parlamentom je štampala petnaest (15) brojeva časopisa »Riječ nacionalnih manjina RS«, koji je finansirala EU.

2. Obavezno treba spomenuti i dvojezički časopis (na mađarskom i srpsko-hrvatsko-bosanskom jeziku) Mađara Bosne i Hercegovine, „Uj doboš“ („Új Dobos“). Zajednički su mu izdavači Mađarsko građansko udruženje HUM (Magyar Polgári Egyesület HUM) iz Sarajeva i Udruženje Mađara Republike Srpske Magyar Szó (Szerb Köztársasági Magyarok Egyesülete Magyar Szó) iz Banje Luke. Prvi broj je predstavljen 16. marta 2007. godine u Sarajevu. Izlazi jedanput ili dva puta godišnje. „Uj doboš“ se prvenstveno bavi temama iz života bosanskohercegovačkih Mađara, piše o problemima nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, izvještava o aktivnostima oba udruženja, pruža priliku svakom bosanskohercegovačkom Mađaru da piše za časopis, da eventualno objavi i svoje literarne radove. Ovaj mađarski list nastao je iz ranijeg časopisa „Dobos“ („Doboš“) udruženja HUM iz Sarajeva. Prvi broj „Doboša“ štampan je još u januaru 2005. godine. „Uj doboš“ je, prema našim saznanjima, jedini list, koji izdaju zajednički udruženja iz oba entiteta.

3. BH Radio 1 emitira emisiju „Patria Mea“. Od štampanih medija, aktivnosti udruženja nacionalnih manjina prate „Glas Srpske“, „Nezavisne novine“, „Fokus“, „Dnevni avaz“, portal www.manjine.ba, portal www.sarajevo-x.com i drugi.

10. ČLANOVI RADNIH GRUPA, UČESNICI U IZRADI DOKUMENTA

Radna grupa za ekonomska, socijalna i kulturna prava:

1. Dr. Dragutin Čegar, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
2. Vanja Vujadin, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
3. Milimir Papović, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
4. Amra Trnka-Oručević, Ministarstvo civilnih poslova BiH
5. Jasmina Hercegovac, Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije BiH
6. Slobodanka Dubravac, Ministarstvo za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS
7. Darko Kovč, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
8. Šaban Mujić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
9. Maja Barišić, Misija OSCE-a u BiH
10. Mladen Stojčić, Misija OSCE-a u BiH
11. Vera Klopčić, međunarodni konsultant, Institut za etničke studije, Ljubljana

Radna grupa za prekograničnu suradnju:

1. Milan Jovanović, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
2. Džemina Zejnullahu, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
3. Irena Penc, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
4. Elvedina Hodžić, Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH
5. Jovana Čarkić, Ministarstvo za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS
6. Jovanka Manzalović-Šalaka, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
7. Dario Atijas, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
8. Vladimir Đukelić, grad Banja Luka
9. Igor Ličina, Misija OSCE-a u BiH
10. Željko Vukanović, Misija OSCE-a u BiH
11. Milena Klajner, međunarodni konsultant, Savjetodavni odbor Vijeća Evrope

Radna grupa za obrazovanje:

1. Tihomir Knežiček, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
2. Zorica Garača, Ministarstvo prosvjete i kulture RS
3. Milena Jurić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
4. Elma Isanović, Ministarstvo civilnih poslova BiH
5. Goran Jurčić, Ministarstvo za obrazovanje Federacije BiH

6. Vasilija Ibrahimagić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
7. Danijel Kovč, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
8. Mehmed Mujić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
9. Aleksandra Krstović, Misija OSCE-a u BiH
10. Valerija Tisma, Misija OSCE-a u BiH
11. Aleksandra Vujić, međunarodni konsultant, Centar za ljudska prava, Vojvodina

Radna grupa za očuvanje i razvoj kulturnog naslijeđa:

1. Irena Soldat, Ministarstvo prosvjete i kulture RS
2. Tomislav Krzyk, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
3. Almina Jerković, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
4. Biljana Čamur, Ministarstvo civilnih poslova BiH
5. Nusret Čolo, Ministarstvo za kulturu i sport Federacije BiH
6. Marija Grbić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
7. Alenka Uduč, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
8. Aleksandar Čorni, Misija OSCE-a u BiH
9. Nihad Mešić, Misija OSCE-a u BiH
10. Antonija Petričušić, međunarodni konsultant, Univerzitet u Zagrebu, Pravni Fakultet, Hrvatska

Radna grupa za političko učešće, civilna i politička prava:

1. Radoje Šupeta, Centralna izborna komisija BiH
2. Franjo Rover, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
3. Ruzmira Gaco, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
4. Harun Pindžo, Ministarstvo pravde Federacije BiH
5. Milanka Šopin, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS
6. Nedeljko Tomašević, Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH
7. Hidajeta Redžić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
8. Dervo Sejdić, Misija OSCE-a u BiH
9. Samra Ramić, Misija OSCE-a u BiH
10. Dragutin Babić, međunarodni konsultant, Institut za migracije i narodnosti, Hrvatska

Radna grupa za pristup medijima i informacijama:

1. Sanja Bogdanović, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
2. Tatjana Veljović, Biro za odnose s javnošću Vlade Federacije BiH
3. Samir Šlaku, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
4. Vera Sajić, Ured za odnose s javnošću Vlade RS

5. Andrija Svatok, Savjet nacionalnih manjina Narodne skupštine RS
6. Nataša Milić, Vijeće nacionalnih manjina Parlamenta Federacije BiH
7. Ljilja Đurić, BiH Radio 1
8. Emir Povlakić, Regulatorna agencija za komunikacije BiH
9. Samir Arnaut, Misija OSCE-a u BiH